

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
FINANŠU UN GRĀMATVEDĪBAS NODAĻA

Darba samaksa un tās aprēķināšana un uzskaitē SIA “ABC”
Employment deduction and it's calculation and accounting in SIA “ABC”

DIPLOMDARBS

PBSP “Grāmatvedība, analīze un audits”

Autors: Aļona Glamazda

Studenta apliecības Nr.: ag15052

Darba vadītājs: prof. Inga Būmane

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Diplomdarba “Darba samaksa un tās aprēķināšana un uzskaitē SIA “ABC” temata pētīšanas gaitā autore saskārās ar vairākam problemām, viena no tām ir ikgadēja likumdošanas maiņa, attiecība pret darba samaksu.

Darba mērķis ir pamatojoties uz darba samaksas teorētisko aspektu apkopojumu, izpētīt darba samaksas praktiskos jautājumus uzņēmumā SIA „ABC” un izstrādāt priekšlikumus konstatēto nepilnību novēršanai.

Lai sasniegtu darba mērķi, tiek izvirzīti šādi uzdevumi: raksturot darba samaksas jēdzienu, izpētīt darba samaksas aprēķināšanas un uzskaites teorētiskos aspektus, raksturot SIA “ABC” darbību un organizāciju, izpētīt darba samaksas aprēķināšanu un uzskaiti SIA “ABC”, veikt SIA “ABC” personāla anketēšanu un novērtēt iegūtos rezultātus, sniegt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus konstatēto nepilnību novēršanai.

Pētījuma rezultātā, autore konstatējusi nepilnības, kas skar SIA “ABC” uzņēmumu. Uzņēmumā netiek piemērota bonusu un prēmiju sistēma, izmanto tikai laika algas piemērošanas sistēmu, netiek skaidrots darbiniekiem, kā aprēķina viņu darba samaksu un autore ir izstrādājusi priekšlikumus to novēršanai.

Atslēgvārdi – darba samaksa, alga, bruto alga, neto alga, VSAOI, IIN.

ANNOTATION

Graduate work “Employment deduction and its calculation and accounting in SIA “ABC” in the course of the subject study, the author faced more problems, one of which is the annual change in legislation, the ratio of pay.

The aim of the work is to investigate the practical issues of pay in the company ABC on the basis of a summary of theoretical aspects of pay, and to develop proposals to address the identified shortcomings.

In order to achieve the goal of work, the following tasks are identified: to describe the concept of pay, to investigate theoretical aspects of wage calculation and accounting, to describe the activity and organisation of ABC, to investigate the calculation and accounting of the remuneration in ABC, to perform the anketisation of ABC staff and to assess the results obtained, to provide conclusions and to develop proposals identified: addressing the shortcomings identified.

As a result of the study, the author identified shortcomings affecting the ABC company. The company does not apply a bonus and bonus system, uses only a time-wage system, does not explain to employees how their pay is calculated, and the author has developed proposals to prevent them.

Keywords – pay, salary, gross salary, net salary, social security, IIT.

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION	3
SATURS	4
IEVADS	5
1. DARBA SAMAKSAS TEORĒTISKIE ASPEKTI	8
1.1. Darba samaksas jēdziens	8
1.2. Latvijas Republikas “Darba likums” prasību vispārējais raksturojums	15
1.3. Darba samaksas statistikas dati	17
2. DARBA SAMAKSAS APRĒĶINĀŠANAS UN UZSKAITES KĀRTĪBA	23
2.1. Darba samaksas aprēķināšana	23
2.2. Darba samaksas uzskaitē	33
3. SIA “ABC” DARBA SAMAKSAS UZSKAITE UN ANALĪZE	37
3.1. SIA “ABC” darbības raksturojums	37
3.2. SIA “ABC” darbinieku algas aprēķināšana	42
3.3. SIA “ABC” anketēšanas datu analīze	47
3.4. SIA “ABC” darba algas analīze	52
SECINĀJUMI	58
PRIEKŠLIKUMI	60
IZMANTOTA LITERATŪRA UN AVOTI	61
PIELIKUMI	66
1. Pielikums. Latvijas Universitātes Finanšu un grāmatvedības nodaļas grāmatvedības docētāju kontu plāns	
2. Pielikums. SIA "ABC" darbinieku aptauja	
3. Pielikums. SIA "ABC" uzņēmuma bilances aktīvs	
4. Pielikums. SIA "ABC" uzņēmuma bilances pasīvs	
5. Pielikums. SIA "ABC" PZA	

IEVADS

Darba samaksa, faktiski, ir cena par darbinieka padarīto darbu jeb sniegtajiem pakalpojumiem darba devējam. Jau kopš seniem laikiem, darba samaksas tēma ir ļoti aktuāla, jo pat tad, kad vēl nebija izstrādāta nekāda darba un darba samaksas likumdošana, cilvēki par savu padarīto darba saņēma atalgojumu, kas varēja būt gan naudas, gan arī mantiskajā formā.

Mūsdienās darba samaksa ieņem ļoti nozīmīgu lomu ikviena cilvēka dzīvē un ir aktuāla jebkurā dzīves posmā. Šobrīd potenciālajiem darba ņēmējiem ir ļoti svarīgi, cik lielu darba samaksu tas saņems par padarīto darbu, kā arī kādos darba apstākļos viņam būs jāveic darba pienākumi. Mūsdienās jaunieši, izvēloties nākotnes nodarbošanos, bieži vien pievērš lielu uzmanību iespējamajam atalgojumam ko viņiem būtu iespējams saņemt izvēloties noteiktu profesiju. Samaksa par padarīto darbu lielā mērā vada arī cilvēku privāto dzīvi visa mūža garumā. Atkarībā no pieejamajiem līdzekļiem cilvēki izvēlas, cik bieži var doties kādos ceļojumos, kādus restorānus viņi var apmeklēt utt. Atkarībā no darba samaksas apjoma tiek noteikti arī pabalsti, kādus cilvēks var iegūt, zaudējot darbu, vai arī pēc cilvēka aktīvo darba gaitu beigšanas.

Lai darbinieks zinātu par savam tiesībām, kas saistītas ar darba samaksu, darbiniekam ir kaut nedaudz jāorientējas darba likumdošanā. Nemazāk svarīgi ir sekot līdz darba samaksas aprēķināšanai, jo grāmatvedības darbinieka vienkāršas kļūdas dēļ, var tikt nepamatoti samazināta darbinieka darba samaksa. Ar šādām zināšanas darbiniekam ir iespēja būt pasargātam no kļūdām vai krāpšanas un saņemt pienācīgu atalgojumu par paveikto darbu.

Ne tikai darba ņēmējiem, bet arī darba devējiem darba samaksas jautājumi ir ļoti svarīgi. Darba samaksas izdevumi uzņēmumos bieži vien ir viens no lielākajiem izmaksu posteņiem. Lai darba devējs neapkrāptu sevi, spētu veikt savu saimniecisko darbību ar peļņu, kā arī pienācīgi atalgotu darba ņēmēju, sakārtota darba samaksas organizācijas sistēma un tās uzskaitē ir aktuāls jautājums jebkurā uzņēmumā.

Pamats darba attiecību veidošanai Latvijā ir LR likums „Darba likums”, kā arī vairāki atsevišķi Ministru Kabineta noteikumi, kas attiecas uz darba samaksas aprēķināšanu grāmatvedībā. Gan likumos, gan MK noteikumos regulāri tiek veiktas izmaiņas un papildinājumi, lai normatīvie akti, kas saistīti ar darba samaksas organizāciju, aprēķināšanu un uzskaiti, atbilstu Eiropas Savienības noteiktajiem standartiem, līdz ar to izvēlētais diplomdarba temats ir **aktuāls**.

Pētījuma rezultātā, autore konstatējusi nepilnības, kas skar SIA “ABC” uzņēmumu. Uzņēmumā netiek piemērota bonusu un prēmiju sistēma, izmanto tikai laika algas

piemērošanas sistēmu, netiek skaidrots darbiniekiem, kā aprēķina viņu darba samaksu un autore ir izstrādājusi priekšlikumus to novēršanai.

Darba mērķis ir pamatojoties uz darba samaksas teorētisko aspektu apkopojumu, izpētīt darba samaksas praktiskos jautājumus uzņēmumā SIA „ABC” un izstrādāt priekšlikumus konstatēto nepilnību novēršanai.

Lai sasniegtu darba mērķi, tiek izvirzīti šādi uzdevumi:

1. raksturot darba samaksas jēdzienu
2. izpētīt darba samaksas aprēķināšanas un uzskaites teorētiskos aspektus
3. raksturot SIA “ABC” darbību un organizāciju
4. izpētīt darba samaksas aprēķināšanu un uzskaiti SIA “ABC”
5. veikt SIA “ABC” personāla anketēšanu un novērtēt iegūtos rezultātus
6. sniegt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus konstatēto nepilnību novēršanai

Diplomdarba mērķa sasniegšanai tika izmantotas kvalitatīvas metodes un kvantitatīvas metodes. Autore informācijas apkopšanas analīzei izmantoja zinātnisko literatūru, publikācijas, apkopoja daudz dažādus interneta resursus, Latvijas republikas likumdošanu, tika veikta statistikas datu apkopojums, grafiska analīze, bilances analīze un klientu anketēšana, kas atbilst izvēlētaj diplomdarba tēmai. Galvenā pētījumu metode ir anketēšana, ar kuras palīdzību autore iegūst atbildes uz jautājumiem, kas kopumā ļauj veikt secinājumus un priekšlikumus uzņēmumam SIA “ABC”.

Diplomdarbs sastāv no trīs nodaļām. Darba struktūra ir izveidota tā, lai izvirzītos uzdevumus var izpildīt secīgā kārtībā. Visas darba nodaļas ir loģiski saistītās un papildina viena otru.

Ievadā tiek pamatota diplomdarba izvēlētais darba tēmas aktualitāte, izvirzīts pētījuma mērķis un uzdevumi.

Diplomdarba pirmajā nodaļā autore izpēta darba samaksas teorētiskos aspektus, Latvijas Republikas darba likumu, darba algas struktūru un to veidus, kā arī veic statistikas datu apkopojumu, kas cieši saistīts ar darba samaksu.

Diplomdarba otrajā nodaļā ir raksturota darba samaksas uzskaitē un apskatīti darba samaksas aprēķināšanas piemēri, kā arī izpētīti ieturējumi no darba samaksas. Ir apskatīta vidējā izpeļņa, atvaļinājuma un slimības naudas aprēķināšanas būtība.

Diplomdarba trešajā nodaļā ir raksturota SIA “ABC” darbības raksturojums, lai būtu priekšstats par uzņēmuma darbības specifiku. Ir aprakstīta struktūrvienību organizācija, izanalizēta uzņēmuma SIA “ABC” darba algas rādītāji laika posmā no 2016.gada līdz 2018.gadam. Ir apkopota anketēšanas datu analīze, kas ļauj saprast, vai darba ņēmēji izprot,

kā jāaprēķina darba alga, cik lielā apmērā ikmēnesi tiek maksāti nodokļi valsts budžetā un vai tiek piemērota prēmiju / bonusu sistēma uzņēmuma SIA "ABC".

Diplomdarba izstrādāšanas laikā tika izmantoti Latvijas Republikas likumdošanas akti, pētnieciski raksti grāmatas, mācību materiāli un interneta resursi.

Pētījuma diplomdarba periods ir laika posmā no 2016. gada līdz 2019. gadam, kas ierobežo pētījumu. Tā kā uzņēmums veic saimniecisko darbību tikai Latvijas valsts teritorijā, ievērojot Latvijas Republikas likumdošanu, analīze neietver starptautiskus aspektus.

1. DARBA SAMAKSAS TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Darba samaksas jēdziens

Latvijas Republikas likums nosaka, ka **darba samaksa** ir darbiniekam regulāri izmaksājamā atlīdzība par darbu, kura ietver darba algu un normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba līgumā noteiktās piemaksas, kā arī prēmijas un jebkuru cita veida atlīdzību saistībā ar darbu.¹

Pēc Latvijas Enciklopēdiskās vārnīcas **darba samaksa** ir atlīdzība par darbu darba algas veidā, kā arī darba koplīgumā vai darba līgumā paredzētās piemaksas.²

Darba samaksas sinonīms ir atalgojums, savukārt atalgojums ir naudas summa, ko izsniedz darbiniekam kā atlīdzību par noteiktu pienākumu veikšanu, kā arī atalgojums var sastāvēt no pamatalgas un piemaksām.³

Valsts kases grāmatvedības uzskaites rokasgrāmatā **darba samaksa** tiek raksturota, kā darbinieka labums, kas ir visa veida atlīdzība, ko budžeta iestāde nodrošina apmaiņā pret darbinieku paveikto darbu.⁴

Saskaņā ar katra uzņēmuma algu sistēmu vai darbinieka darbu, darba apstākļiem darbinieka alga var sastāvēt no dažādām sastāvdaļām.⁵ Darba samaksa sevī ietver:

- Pamatalgu jeb darba algu – naudas vienība, kas ir izmaksājama par paveikto darbu
- Piemaksu par papildus paveiktu
- Piemaksu par darbu, kas saistīts ar īpašu risku
- Piemaksu par nakts darbu
- Piemaksas par virsstundu darbu vai darbu svētku dienās
- Darba līgumā vai koplīgumā noteiktās piemaksas
- Prēmijas
- Cita veida atlīdzību saistībā ar darbu - atvaļinājuma nauda un A darbanespējas lapas apmaksas.¹

¹ LR likums. Darba likums 59 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 15.03.2019]

² Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca, pieejams:

<https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1&q=darba%20samaksa&id=936323&&g=1>, [skatīts 15.03.2019]

³ LZA. Terminu datubāze, pieejams:

<http://termini.lza.lv/term.php?term=atalgojums&list=atalgojums&lang=LV>, [skatīts 15.03.2019]

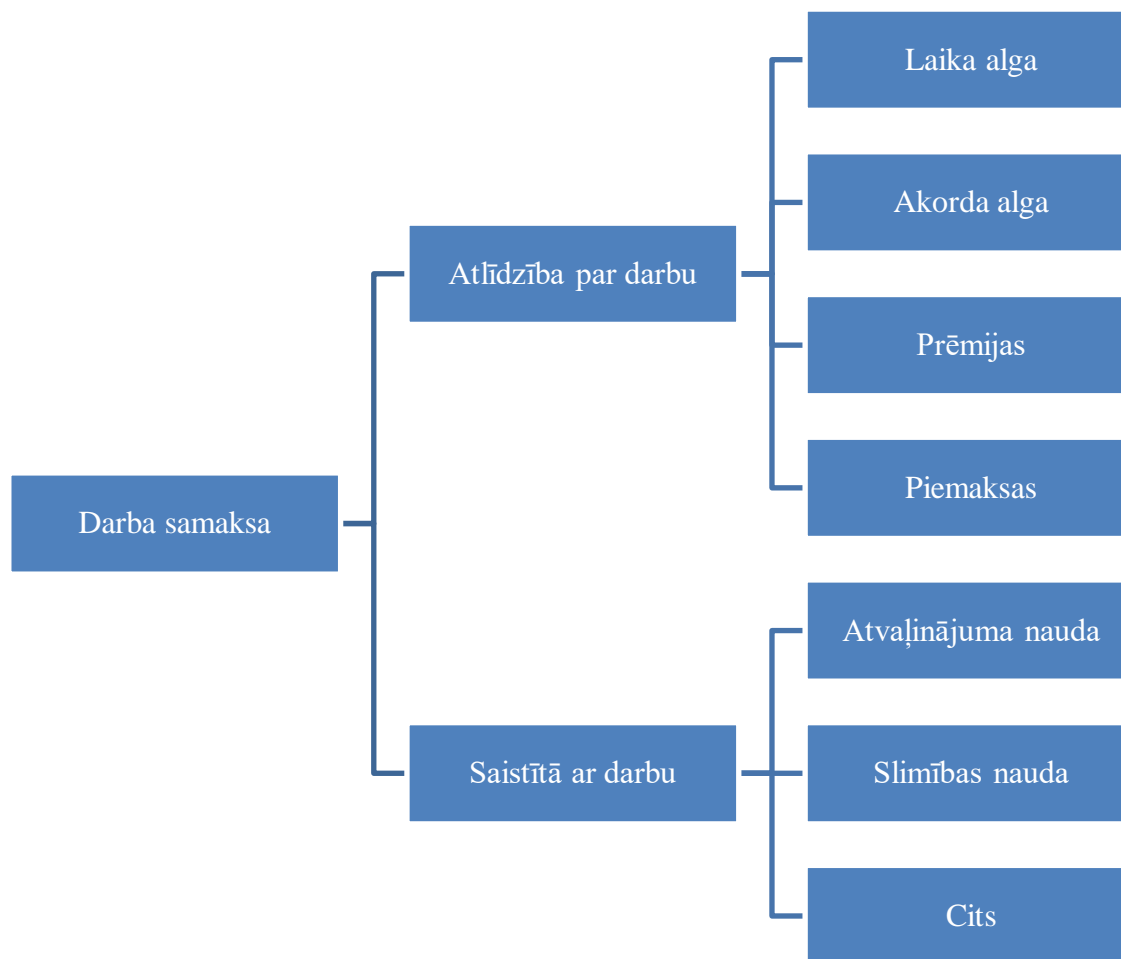
⁴ Valsts kase. Grāmatvedības uzskaites rokasgrāmata 267.lpp., pieejams:

https://www.kase.gov.lv/sites/default/files/public/PD/Metodika/Rokasgr%C4%81matas/Rokasgramata_gr_ved_u_zskaite.pdf, [skatīts 17.03.2019]

⁵ Labklājības ministrija. Darba samaksa, pieejams: <http://www.lm.gov.lv/lv/jauniesiem/darba-samaksa>, [skatīts 17.03.2019]

Tātad darbiniekam darba līgumā ir jābūt norādītam darba samaksas apmēram, kā arī darba devējām jāpiemaksā darbiniekam par papildus paveikto darbu, tas ir naktsdarbs, darbs kas saistīts ar īpašu risku, visas virsstundas un svētku dienas.

Autore 1.1. attēlā parāda darba samaksas sastāvdaļas saskaņā ar LR Darba likumu.

1.1.att. Darba samaksas struktūra, pamatojoties uz LR Darba likumu

Darba alga ir darbiniekam katru mēnesi aprēķinātā regulārā atlīdzība par darbu, kas var būt izteikta kā fiksēta vai mainīga pamatalga.² Pēc Latvijas Republikas Darba likuma darbiniekam vismaz reizi mēnesi, regulāri jābūt izmaksātāi darba algai. No algas ir jābūt atskaitīti visi algas nodokļi un darbiniekam jābūt piešķirtam visām Darba Likumā paredzētām piemaksām. Darba alga sastāv no nostrādā laika, kas tiek iedalīta laika algā un akord algā.

Laika alga - laika algu aprēķina atbilstoši faktiski nostrādātajam darba laikam neatkarīgi no paveiktā darba daudzuma.³ Tātad laika alga, ir aprēķināta atkarībā no darbinieka nostrādātām stundām. Darbiniekam tiek noteikts darba grafiks, kur ir norādītās visas dienas

¹ Labklājības ministrija. Darba samaksa, pieejams: <http://www.lm.gov.lv/lv/jauniesiem/darba-samaksa>, [skatīts 17.03.2019]

² Baltic Institute of Social Sciences. Darba algas un to ietekmējošie faktori. Rīga, 2006. - 8 lpp.

³ LR likums. Darba likums, 62 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 17.03.2019]

un stundas, kas jānostrādā darbiniekam vai darbiniekam ir noteiktas 40 stundas nedēļā – 8 stundas dienā, kas ir nemainīgas. Kā arī darbiniekam ir zināma viņu stundas likme, kurai jābūt norādītai darba līgumā. Darbinieka mēnešalgu un stundas tarifa likmi nosaka darba devējs, bet tā nedrīkst būt mazāka par valstī noteikto minimālo mēneša algu vai minimālo stundu tarifa likmi. Uzņēmumā jāuzskaita katra darbinieka nostrādātais laiks.¹

Akorda algu - akorda darba samaksas pamatā ir saražotās produkcijas jeb izpildītā darba apjoma un vienas produkcijas vai izpildītā darba vienības izcenojums. Pastāvot šai darba samaksas formai, strādājošais saņem darba algu atbilstoši saražotās produkcijas daudzumam vai izpildītajam darba apjomam un kvalitātei. Šī samaksas formu pielieto gadījumos, kad jāstimulē produkcijas izstrādes palielināšana un kad iespējams precīzi noteikt laika normu un izstrādes normu jeb izcenojumu.²

Minimālā mēneša darba alga normālā darba laika ietvaros sākot no 2019.gada 1.janvāra nemainās un ir 430 eiro.³ Ja darba algu rēķina par nostrādātajām stundām, tad nostrādātās stundas pareizina ar noteikto tarifa likmi par vienu stundu. Minimālā stundas tarifa likme nedrīkst būt zemāka par Ministru kabinetā noteikto.⁴ Minimālo stundas tarifa likmi aprēķina pēc formulas:

$$TLmin = \frac{MDA}{h} \quad [1.1.],$$

kur *TLmin* – minimālā stundas tarifa likme euro;

MDA – valstī noteiktā minimālā mēneša darba alga;

h – normālā darba laika stundu skaits mēnesī (5 darba dienas nedēļā un 40 stundas nedēļā vai 5 darba dienas nedēļā un 35 stundas nedēļā, vai 6 darba dienas nedēļā un 40 stundas nedēļā, vai 6 darba dienas nedēļā un 35 stundas nedēļā), tai skaitā svētku dienu stundu skaits, ja darbinieks neveic darbu svētku dienā, kas iekrīt darbiniekam noteiktajā darba dienā.⁵

Darba autore, izmantojot formulu 1.1., aprēķināja minimālo stundas tarifa likmi par 2019.gada maija mēnesi. Kā tika minēts iepriekš, minimalās mēneša darba algas apmērs ir 430 euro. Normāla darba laika stundu skaits maijā ir 167 stundas, jo maijā ir 20 darba dienas, ar 8 darba stundām dienā un 1 darba diena (pirmssvētku diena) ar 7 darba stundām. Pēc aprēķina minimālā stundu tarifa likme ir 2.57 euro stundā.

¹ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA Izglītības soļi, 2004. 176.lpp.

² turpat 177.lpp.

³ Labklājības ministrija. Minimālā darba alga, pieejams: <http://www.lm.gov.lv/lv/nozares-politika/darba-tirgus/minimala-darba-alga/0-minimala-darba-alga>, [skatīts 19.03.2019]

⁴ turpat

⁵ LR Labklājības ministrija. Minimālā darba alga, pieejams: http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=80635, [skatīts 19.03.2019]

$$TL_{min} = \frac{430}{167} = 2.57 \text{ euro/stundā}$$

Bruto jeb aprēķinātās darba samaksas fonda sastāvā ir iekļauta pamatalga (mēnešalga, amata alga), samaksa par nostrādāto laiku vai veikto darba apjomu, regulāras un neregulāras piemaksas un prēmijas, piemaksas par virsstundu darbu vai darbu svētku dienās, samaksa par ikgadējo un papildatvaļinājumu, piemaksas pie atvaļinājuma, atvaļinājuma pabalsts, kompensācija par neizmantoto atvaļinājumu, darbspējas lapu A apmaksā, samaksa par citām dienām, kurās nestrādā, valsts sociālo apdrošināšanas obligāto iemaksu, ko maksā strādājošie, un iedzīvotāju ienākuma nodokļa summas, kā arī darba samaksas subsīdijas.¹

Neto darba samaksa, tiek aprēķināta, no bruto darba samaksas atņemot valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, ko maksā strādājošie, un iedzīvotāju ienākuma nodokli.²

Prēmijas - izmaksas naudas izteiksmē uzņēmuma darbiniekam virs pamatalgas. Tas ir atalgojums par noteikta rezultāta sasniegšanu, pienākumu izcilu veikšanu utt.³ Prēmijas ir darba devēja iniciatīva izmaksāt papildus atlīdzību, par labi padarīto darbu.⁴

Piemaksas – darba līgumā tiek atrunāti visi iespējamie piemaksu veidi. Kā tika minēts iepriekš, piemaksas var būt par papildu darbu, par darbu, kas saistīts ar īpašu risku - tās apmēru nosaka darba līgumā vai koplīgumā, par nakts darbu - tai jābūt ne mazāk kā 50% no darbiniekam noteiktās stundas vai dienas algas likmes. Par virsstundu darbu vai darbu svētku dienā - tai jābūt ne mazāk kā 100% no darbiniekam noteiktās stundas vai dienas algas likmes. Darba līgumā vai koplīgumā var noteikt lielāku piemaksu. Darba līgumā vai koplīgumā noteiktās piemaksas – papildus piemaksas, kas ir savstarpēji atrunāti starp darbinieku un darba devēju.⁵

Atvaļinājuma nauda - darba devējam ir pienākums piešķirt un izmaksāt darbiniekam minimālo ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu. Šāds atvaļinājums nedrīkst būt īsāks par četrām kalendāra nedēļām, neskaitot svētku dienas. Personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, piešķir vienu mēnesi ilgu ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu. Darbiniekam un darba devējam vienojoties, ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu kārtējā gadā var piešķirt pa daļām, taču viena no atvaļinājuma daļām kārtējā gadā nedrīkst būt īsāka par divām nepārtrauktām kalendāra nedēļām. Ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma atlīdzināšana naudā nav pieļaujama, izņemot

¹ Iedzīvotāju naudas ieņēmumi.. Centrālā statistikas pārvalde, pieejams: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/mba/tabulas/iig010/iedzivotaju-naudas-ienemumi-videji-menesi-euro>, [skatīts 21.03.2019]

² turpat

³ Cambridge Dictionary, available: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/premium>, [skatīts 21.03.2019]

⁴ Labklājības ministrija. Darba samaksa, pieejams: <http://www.lm.gov.lv/lv/jauniesiem/darba-samaksa>, [skatīts 15.03.2019]

⁵ turpat

gadījumus, kad darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas un darbinieks ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu nav izmantojis. Darba devējam ir pienākums izmaksāt atlīdzību par visu periodu, par kuru darbinieks nav izmantojis ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu.¹

Darba devējs, vienojoties ar darbiniekiem, sastāda atvaļinājumu grafiku. Ar atvaļinājumu grafiku un tā grozījumiem iepazīstināmi visi darbinieki, un tam jābūt pieejamam ikvienam darbiniekam. Kā arī darba devējam pēc iespējas jāņem vērā darbinieka vēlmes, kad tiek piešķirts ikgadējs apmaksāts atvaļinājums.²

Grūtniecības atvaļinājumu — 56 kalendāra dienas un dzemdību atvaļinājumu — 56 kalendāra dienas aprēķina kopā un piešķir 112 kalendāra dienas neatkarīgi no tā, cik grūtniecības atvaļinājuma dienas izmantotas līdz dzemdībām. Sieviete, kurai sakarā ar grūtniecību medicīniskā aprūpē uzsākta ārstnieciski profilaktiskajā iestādē līdz 12.grūtniecības nedēļai un turpināta visu grūtniecības laiku, piešķir 14 dienas ilgu papildatvaļinājumu, pievienojot to grūtniecības atvaļinājumam un aprēķinot kopā 70 kalendāra dienas. Grūtniecības, dzemdību vai pēcdzemdību sarežģījumu dēļ, kā arī tad, ja dzimuši divi vai vairāki bērni, sievietei piešķir 14 dienas ilgu papildatvaļinājumu, pievienojot to dzemdību atvaļinājumam un aprēķinot kopā 70 kalendāra dienas. Atvaļinājumus, kas piešķirti sakarā ar grūtniecību un dzemdībām, ikgadējā apmaksātajā atvaļinājumā neieskaita. Sieviete, kura izmanto grūtniecības vai dzemdību atvaļinājumu, tiek saglabāts iepriekšējais darbs. Ja tas nav iespējams, darba devējs nodrošina līdzīgu vai līdzvērtīgu darbu ar sievietei ne mazāk labvēlīgiem darba apstākļiem un nodarbinātības noteikumiem.³

Latvijas Republikas Darba likuma 155. pants nosaka, ka bērna tēvam ir tiesības uz 10 kalendāra dienas ilgu atvaļinājumu. Atvaļinājumu bērna tēvam piešķir tūlīt pēc bērna piedzimšanas, bet ne vēlāk kā divu mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas. Šo 10 dienas ilgu atvaļinājumu apmaksā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, piešķirot paternitātes pabalstu. Ģimenē, kura adoptējusi bērnu vecumā līdz trim gadiem, vienam no adoptētājiem piešķir 10 kalendāra dienas ilgu atvaļinājumu.⁴

Darba likumā ir noteikts, ka darbiniekam valsts pārbaudījuma kārtošanai vai diplomdarba izstrādāšanai un aizstāvēšanai piešķir 20 darba dienas ilgu mācību atvaļinājumu. Likumā nav teikts, ka mācību atvaļinājums ir obligāti jāapmaksā, kā arī nav minēts par to, ka

¹ LR likums. Darba likums, 149 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]

² LR likums. Darba likums, 150 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]

³ LR likums. Darba likums, 154 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]

⁴ LR likums. Darba likums, 155 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]

to nevarētu darīt.¹ Autore secina, ka visiem strādājošiem ir tiesības saņemt atvaļinājuma naudu neatkarīgi no tā, kāda atalgošanas sistēma darbojas uzņēmumā, darba apjoma un ilguma.

Par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu un papildatvaļinājumu izmaksājamo naudas summu aprēķina dienas vidējo izpeļņu reizinot ar darba dienu skaitu atvaļinājuma laikā. Tas nozīmē, ja, piemēram, cilvēks dodas atvaļinājumā uz 10 dienām, no kurām visas ir arī darba dienas, tad, sareizinot to skaitu ar dienas vidējo izpeļņu, iegūst aprēķināto atvaļinājuma naudas summu. Autore uzskata, ka darbiniekam, kurš, nepārtraucot darbu, mācās izglītības iestādē, obligāti jāpiesūst mācību atvaļinājums, izmaksājot vidējo izpeļņu, jo tad ir iespēja pilnvērtīgi uzrakstīt diplomdarbu vai cita veida galadarbus. Šobrīd, darba devējam ir iespēja neizmaksāt darba samaksu darbiniekam, kurš mācās, kas liecina par to, ka darbiniekam var rasties papildus rūpes, jo jāspēj gan strādāt, gan izstrādāt galadarbu vienlaicīgi. Autore uzskata, ja tiks garantēti finānsu līdzekļi, tad tas vairāk motivēs darbinieku pašizglītoties.

Slimības nauda - to izmaksā darba devējs no darba samaksas fonda darba ņēmējam gadījumā ja slimības dēļ darbinieks ir darba nespējīgs. Darba devējs izmaksā slimības naudu savam darbiniekam, ja viņš veic valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas valsts budžetā. Ir vairāki nosacījumi slimības naudas piešķiršanai darbiniekam:²

1. Ja darbinieks nespēj ierasties darbā sakarā ar slimību vai traumu;
2. Ja ir nepieciešamība saņemt ārstnieciska vai profilaktiska rakstura medicīnisko palīdzību;
3. Nepieciešama izolācija sakarā ar karantīnu;
4. Ja darbiniekam nepieciešama darba spēju atjaunošana slimības vai traumu dēļ;
5. Ja ir nepieciešama slima bērna kopšana (līdz 14 gadiem);
6. Ja darbiniekam ir nepieciešama protezēšana vai ortozēšana stacionāra;³

Lai darbiniekam uz likuma pamata varētu piešķirt slimības naudu, tad darbiniekam darba devējam ir jāuzrāda no ģimenes ārsta vai ārstnieciskas iestādes izsniegta darba nespējas lapa.⁴

Darba devējam ir pienākums izmaksāt slimības naudu darbiniekam par laika periodu no pirmās līdz desmitai dienai, tā skaitās A darbanespējas lapa. Bet sākot ar 11 dienu līdz darbspēju atgūšanas dienai, bet ne ilgāku par 26 nedēļām, skaitot no darba nespējas pirmās

¹ LR likums. Darba likums, 157 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]

²LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 11pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 25.03.2019]

³ turpat

⁴LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 12pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 25.03.2019]

dienas, ja darba nespēja ir nepārtraukta, vai ne ilgāku par 52 nedēļām triju gadu periodā, ja darba nespēja atkārtojas ar pārtraukumiem, pabalstu izmaksā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra un tā skaitās B darbanespējas lapa.¹

Ja darba nespēja turpinās pēc darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statusa zaudēšanas, slimības pabalstu par nepārtrauktu darba nespēju turpina izmaksāt 30 kalendārās dienas no dienas, kad persona zaudējusi darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statusu. Šis nosacījums neattiecas uz slimības pabalsta piešķiršanu gadījumos, kad tiek kopts slims bērns, kas nav sasniedzis 14 gadu vecumu. Ja personai vienlaikus ir tiesības gan uz slimības pabalstu, gan uz bezdarbnieka pabalstu, tad šajā laikā izmaksā tikai slimības pabalstu.²

Ar grozījumiem, kas stājas spēkā 01.07.2009 Latvijas Republikas likumā par maternitātes un slimības apdrošināšanu 18. pantā ir noteikti gadījumi, kad slimības pabalstu nepiešķir:³

1. Ja darbinieks darba nespējas laikā gūst ienākumus kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais;
2. Ja darbinieks darba nespējas laikā ir veicis noziegumu un to konstatējusi tiesa;
3. Ja persona pati apzināti un būtiski kaitējusi savai veselībai un to konstatēja ārsts;
4. Ja darbinieks mēģinājis iegūt pabalstu viltus ceļā un to konstatējis ārsts vai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra.⁴

Ja persona, kas atrodas uz slimības pabalsta bez attaisnojoša iemesla, neievēro ārsta norādījumus vai pēc ārsta ieteikuma Valsts sociālās apdrošināšanās aģentūrā, slimības pabalsta izmaksu pārtrauc nekavējoties.⁵

Slimības lapas izmaksa tiek aprēķināta katrā uzņēmumā individuāli, pēc autores darba pieredzes, parasti, uzņēmums slimības pabalstu izmaksā sākot ar otro dienu, tādās proporcijās: 1. dienā – 0 %, 2. dienā – 80 %, no 3 dienas līdz 10 dienai ieskaitot – 75 %. Katrs uzņēmums var izlemt, kādos procentos izmaksāt slimības naudu, tik pat labi, uzņēmums par visām 10 darbinieka darba nespējas dienām var izmaksāt 100 %. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra slimības pabalstu piešķir 80 % apmērā no pabalsta saņēmēja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

¹LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 13pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 27.03.2019]

² turpat

³LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 18pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 27.03.2019]

⁴ turpat

⁵LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 19pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 27.03.2019]

Darbinieks veic savu darbu, pamatojoties uz noslēgto līgumu starp darba devēju un darba ņēmēju. Uz līguma pamata, darbinieks veic savus pienākumus un saņem par tiem atlīdzību. Autore uzskata, ka darba samaksa ir viens no lielākajiem izdevumu veidiem uzņēmumā, jo papildus darba algai ir jāveic darba algas nodokļi, kā arī visas piemaksas, kas ar to ir saistītas. Darba devējam ir pienākums, piešķirt ikgadējo atvaļinājumu, kuru ir pelnījis darba ņēmejs uz likuma pamata, kā arī jāizmaksā slimības pabalsts par izsniegto darbiniekam slimības A lapu. Autore uzskata, ka mūsdienās darba devēji veido spiedienu uz darba ņēmēju, sakarā ar iestāšanos darba nespējā, jo šajā gadījumā tas rada darba devējam, savā ziņā liekas rūpes, jo ir jāmeklē persona, kura būs spējīga un kurai būs tiesības aizvietot darbinieku, kas iestājās darba nespējā. Pēc autores domām šāda situācija ir nepieņemama, jo darbiniekam ir visas tiesības iestāties darba nespējā un nav jādomā par to, kas aizvietos viņu prombūtnes laikā.

Autore uzskata, ka darba samaksa ir viens no svarīgākajiem aspektiem darba attiecības starp darbinieku un darba devēju. Jebkuram darbam ir jābūt attiecīgi atlīdzinātam. Darba devējam ir jānovertē darbinieka padarītais darbs, jo no tā ir atkarīgs uzņēmuma saimnieciskās darbības līmenis. Savukārt darbiniekam ir jāapzinās, ka atlīdzība par darba izpildi ir atbilstoša ieņemtam amatam un kvalitatīvi izpildītam darbam.

Jebkuram uzņēmumam, lai tas varētu sekmīgi darboties, nepieciešami ir dažādi resursi. Viens no svarīgākajiem resursiem ir darbaspēks. Uzņēmumā veicamos darbus izpilda noteikts darbinieku skaits, kuri veido uzņēmuma darbaspēku. Katram darbiniekam ir svarīgi, cik viņš nopelnīs par attiecīgi izpildīto darbu, kādus citus labumus un sociālās garantijas viņam nodrošinās darba devējs. Savukārt darba devējam strādājošajiem aprēķinātā darba samaksa ir viens no nozīmīgākajiem saimnieciskās darbības izmaksu elementiem, kuru iekļauj pašizmaksas aprēķinos un peļņas vai zaudējumu aprēķinā.¹

1.2. Latvijas Republikas “Darba likums” prasību vispārējais raksturojums

Latvijas Republikas darba likums ir viens no svarīgākajiem likumiem, kas nosaka darba attiecības un no tā izrietošo darba samaksu. Darba likuma pirmajā nodaļā ir noteikts, ka darbinieks ir fiziska persona, kas uz darba līguma pamata par nolīgto darba samaksu veic noteiktu darbu darba devēja vadībā. Un darba devējs ir fiziska vai juridiska persona vai arī tiesībspējīga personālsabiedrība, kas uz darba līguma pamata nodarbina vismaz vienu darbinieku. Darba devējs nodarbina darbinieku savā uzņēmumā, lai darbinieks veiktu attiecīgos darba pienākumus, lai veicinātu uzņēmuma saimniecisko darbību. Ikvienam ir vienlīdzīgas

¹ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2016. 204. lpp.

tiesības uz darbu, taisnīgiem, drošiem un veselībai nekaitīgiem darba apstākļiem, kā arī uz taisnīgu darba samaksu. Darba devējs, atlasot darbiniekus nedrīkst tos diskriminēt pēc rases, ādas krāsas, dzimuma, vecuma, invaliditātes, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa, seksuālās orientācijas vai citiem apstākļiem.¹ Latvijas Republikas Darba likuma otrajā nodaļā ir aprakstītas darbinieku pārstāvības institūcijas. Darbiniekam ir tiesības iestāties arodbiedrībās, kas palīdzēs aizsargāt savas darba tiesības. Ir noteikts, ka aizliegts sodīt darbinieku, radot viņam nelabvēlīgas sekas.²

Darba likuma piektajā nodaļā ir aprakstītas darba līguma un darba tiesiskās attiecības.³ Darba līgums ir darbinieka un darba devēja rakstiski noslēgta vienošanās pirms darba uzsākšanas par veicamo darbu un darba samaksu. Darba samaksa ir patiešo saistīta ar darba līgumu. Darba līgumā obligāti jānorāda:

- darbinieka vārds, uzvārds, personas kods, dzīvesvieta, darba devēja vārds, uzvārds (nosaukums), reģistrācijas numurs un adrese;
- datums, kad darbinieks sācis strādāt;
- laiks, cik ilgi darbinieks strādās (ja darba līgums noslēgts uz noteiktu laiku);
- darba vieta;
- darbinieka profesija atbilstoši Profesiju klasifikatoram un veicamā darba raksturojums;
- darba samaksas apmērs un tās izmaksas laiks;
- dienas vai nedēļas darba laiks;
- ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma ilgums;
- darba līguma uzteikuma termiņš;
- vai ir noslēgts darba koplīgums un darba kārtības noteikumi.⁴

Pastāv 2 darba līguma veidi:

- darba līgums uz nenoteiktu laiku - nav norādīts laiks, uz kuru līgums ir noslēgts;
- darba līgums uz noteiktu laiku - slēdz tikai īpaši noteiktos gadījumos, piemēram, strādājot sezonas darbu, veicot gadījuma darbus, aizvietojo kolēģus un citos. Obligāti jānorāda termiņš, kad beigsies darba līgums vai arī darba

¹ LR likums. Darba likums, 1. nodaļa, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 03.04.2019]

² LR likums. Darba likums, 2. nodaļa, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 03.04.2019]

³ LR likums. Darba likums, 5. nodaļa, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 03.04.2019]

⁴ Labklājības ministrija. Darba līgums, pieejams:

http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=80132, [skatīts 05.04.2019]

beigšanas apstākļi. Uz noteiktu laiku noslēgtais darba līgums nevar būt ilgāks par 5 gadiem.¹

Pēc autores domām darba samaksa ir saistīta ar vairākiem faktoriem, kas to ietekmē. Piemēram, lai saņemtu darba samaksu, no sākuma ir jāiestājas darba attiecības. Lai iestātos darba attiecības, jānoslēdz darba līgums ar darba devēju. Parakstot darba līgumu, obligāti jāiepazīstas ar darba līguma saturu, lai pēc tam nerastos domstarpības starp darba devēju un darbinieku.

1.3. Darba samaksas statistikas dati

Vārda “Statistika” vēsture sākās Senajā Ķīnā un Grieķijā, lai tiktu apkopota statistika, palīdzot valstu vadītājiem pārvaldīt savas valstis fiskālajos un militārajos jautājumos. Iespējams vārds “Statistic” – statistika un vārds “State” – valsts, ir nākuši no vienas saknes. Sešpadsmitajā un septiņpadsmitajā gadsimtā bagāto vidū bija iecienītas izredžu spēles, kas lika uzdot daudzus jautājumus par iespējamību, kā tās tiks adresēts vēlāk slaveniem matemātiķiem.² Statistika būtībā ir zinātne, kas ietver datu vākšanu, datu interpretēšanu un, visbeidzot, datu validāciju. Statistikas datu analīze ir dažādu statistikas operāciju veikšanas procedūra. Tā ir sava veida kvantitatīva izpēte, kuras mērķis ir kvantificēt datus, un parasti tiek izmantota kāda statistikas analīzes forma. Kvantitatīvie dati galvenokārt ietver aprakstošus datus, piemēram, apsekojumu datus un novērošanas datus.³

Autore izpētīja statistikas datus par strādājošo mēneša vidējo darba samaksu republikas pilsētās, jo uzskata ka darba samaksa ir viens no faktoriem, kas ietekmē iedzīvotāju dzīves līmeni. Dzīves līmeni var salīdzināt, katrā valstī izmērot zināmu preču un pakalpojumu cenu attiecību pret ienākumiem. No Eiropas Savienības dalībvalstīm, Latvija diemžēl ir valsts, kuras dzīves līmenis ir viens no zemākajiem. Pēc iekšēja kopprodukta rādītāji uz vienu iedzīvotāju parāda, ka sliktākie rādītāji, nekā Latvijā ir Horvātijā, Rumānijā un Bulgārijā.⁴ Autore izvēlējas deviņas lielākās Latvijas pilsētas un apkopoja pēdējo trīs gadu bruto un neto mēneša vidējās darba samaksas. Mazākās vidējās algas ir Daugavpilī un Rēzeknē, tie ir attālināti reģioni no Rīgas, kur atrodas lielāka infrastruktūra un finanšu apgrozījums. To ietekmē darba vietu skaits un pieprasījums kopumā reģionos. Lielākā vidēja alga ir Rīga, jo tā

¹ Labklājības ministrija. Darba līgums, pieejams:

http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=80132, [skatīts 05.04.2019]

² R.Nisbet, J.Elder, G.Miner. Statistical analysis data mining applications 2009, pieejams: <https://datubazes.lanet.lv:2085/abstract/9780080912035>, [skatīts 05.04.2019]

³ Complete Dissertation. Statistical Data Analysis, available: <https://www.statisticssolutions.com/statistical-data-analysis/>, [skatīts 05.04.2019]

⁴ Eiropas savienība. Dzīve Eiropas Savienībā, dzīves kvalitāte, pieejams: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_lv#tab-2-0, [skatīts 07.04.2019]

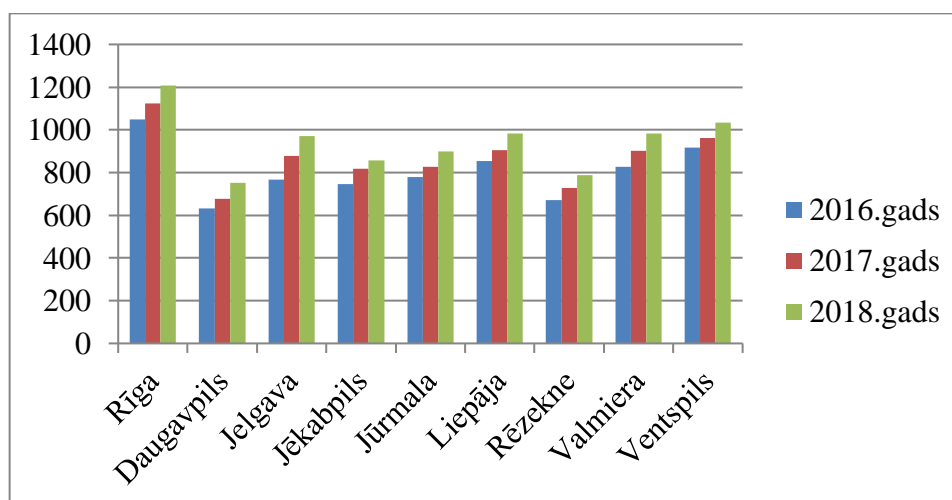
ir Latvijas Republikas galvaspilsēta, kur ir liels iedzīvotāju skaits, salīdzinājumā ar citiem reģioniem, sk.1.1. tabula.

1.1. tabula

Statistikas dati par strādājošo mēneša vidējo darba samaksu republikas pilsētas par 2016.-2018.gadam¹

Reģions	2016.gads		2017.gads		2018.gads	
	<i>Bruto</i>	<i>Neto</i>	<i>Bruto</i>	<i>Neto</i>	<i>Bruto</i>	<i>Neto</i>
Rīga	1048	753	1124	802	1207	876
Daugavpils	632	452	678	484	753	551
Jelgava	768	560	877	632	970	711
Jēkabpils	747	541	819	592	857	635
Jūrmala	780	563	827	591	898	654
Liepāja	855	620	905	653	982	723
Rēzekne	672	491	728	528	789	584
Valmiera	827	599	901	648	984	729
Ventspils	917	654	962	686	1034	750

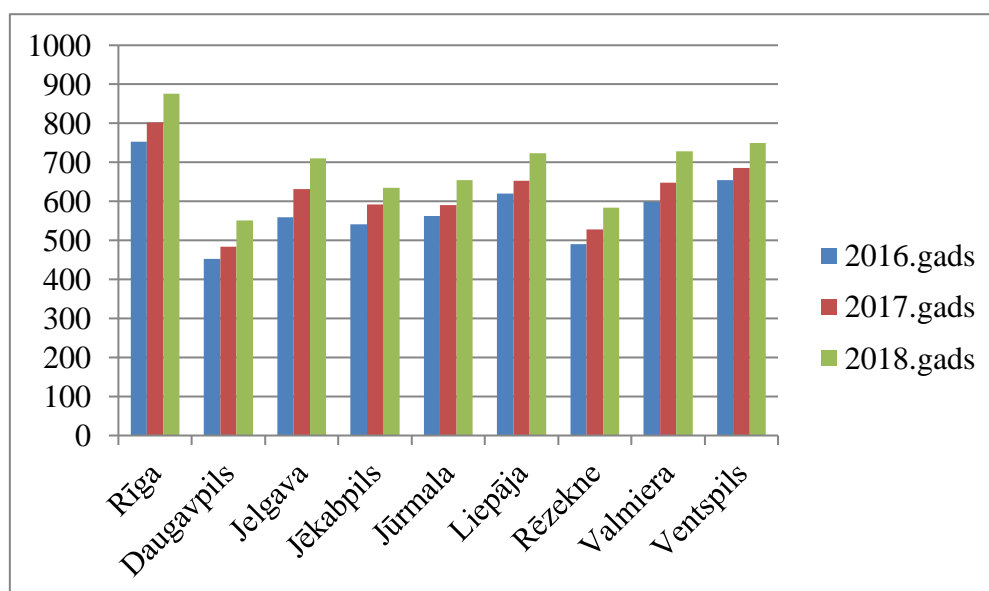
Apkopotās statistikas rezultāts parāda, ka mainās strādājošo vidējā bruto darba samaksa pa gadiem. Var secināt, ka vidējai darba samaksai ir tendence pieaugt ar katru gadu, sk. 1.2. att.

1.2.att. Bruto algas apkopojums pa reģioniem no 2016.g – 2018.g.

Apkopojot, strādājošo vidējo neto darba samaksu var redzēt, saņemto atalgojumu pēc nodokļu nomaksas, sk.1.3.att.

¹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze, pieejams:
https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__dsamaksa__ikgad/DSG070.px, [skatīts 15.04.2019]

1.3.att. Neto algas apkopojums pa reģioniem no 2016.g – 2018.g.

Salīdzinot strādājošo vidējo bruto un neto darba samaksu, var redzēt kāda starpība ir samaksāta nodokļos. Autore secina, kā dzīves līmenis Latvijā ir paāugstinājies, salīdzinājumā ar 2016.gadu. Bet vērtējot situāciju Eiropā kopumā, spriežot pēc strādājošo vidējās neto darba samaksas, tā vienalga nav pietiekoši augsta, lai jaunatne paliktu sava valstī. Latvijā pašlaik tā ir viena no aktuālākajām problēmām, jo pabeidzot izglītību Latvijā, jaunatne tiecas pēc lielāku ienākumu iegūšanas, kuru viņi realizē ārzemēs.¹

Autore izpētīja statistikas datus par strādājošo mēneša vidējo bruto darba samaksu pa nozarēm. Autore secina, ka pati atalgojamākā nozare periodā no 2016.gada līdz 2018.gadam bija “Finanšu un apdrošināšanas darbības”. No 2016. gada līdz 2018. gadam augšanas temps sastādīja aptuveni 9 %. Viszemāk atalgojamā nozare periodā no 2016.gada līdz 2018. gadam bija “Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi”. No 2016. gada līdz 2018. gadam augšanas temps sastādīja aptuveni 18%, kas ir ļoti labs rādītājs.

Salīdzinoši ar 2016. gadu strādnieku vidējās bruto darba samaksas pēc nozares uz 2018. gadu visvairāk pieauga “Veselība un sociālā aprūpe”, šīs nozares vidējā darba alga pieauga par 18.21%. Tas ir saistīts ar to, ka 2018. gada budžetā vairāk nekā 90 milj. eiro tika novirzīti darba samaksas palielinājumam ārstniecības personām.² Otra nozare, kas visvairāk pieauga periodā no 2016.gada līdz 2018.gadam ir “Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi”, to procentu pieaugums ir 17.65%.

¹ Eiropas Savienība. Izglītība, pieejams: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_lv#tab-2-0, [skatīts 18.04.2019]

² Ekonomikas ministrija. Latvijas ekonomikas attīstības pārskats, 95.lpp. 2018, pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/leap/leap_2018.pdf, [skatīts 18.04.2019]

Neskatoties uz to, ka “Finanšu un apdrošināšanas darbības” nozare ir visatalgojāmākā, to darba algas pieaugums ir vismazākais, tie ir 9%, sk. 1.2. tabulu.

1.2. tabula

**Statistikas dati par strādājošo mēneša vidējo bruto darba samaksu pa nozarēm par
2016.-2018.gadam**

Nozare / gads	2016	2017	2018
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	820	892	982
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	1164	1210	1277
Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	842	902	977
Būvniecība	827	879	947
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	583	634	708
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	1363	1476	1592
Finanšu un apdrošināšanas darbības	1819	1922	1990
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	779	821	878
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	1071	1155	1240
Izglītība	703	775	823
Veselība un sociālā aprūpe	798	842	976
Māksla, izklaide un atpūta	734	792	854

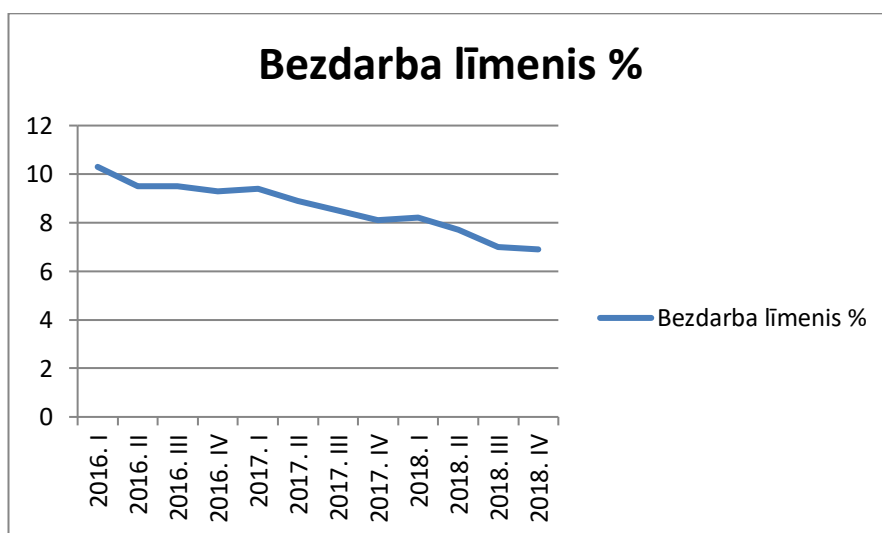
Pēc bruto strādājošo vidējās darba samaksas, var spriest par darba algu, kas ir pirms nodokļu nomaksas un tas neparāda to, kādu daļu no tā saņem darbinieks uz rokas. Statistiskais pārskats par neto strādājošo vidējo darba samaksu sniedz informāciju tieši par to algas daļu, kas nonāk darbinieku rokās, jau pēc nodokļu nomaksas, sk. 1.3. tabulu.

1.3. tabula

**Statistikas dati par strādājošo mēneša vidējo bruto darba samaksu pa nozarēm par
2016.-2018.gadam**

Nozare	2016	2017	2018
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	606	655	732
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	843	864	943
Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	607	646	711
Būvniecība	617	651	703
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	431	463	526
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	1004	1080	1163
Finanšu un apdrošināšanas darbības	1307	1366	1416
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	589	614	661
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	776	813	909
Izglītība	511	559	607
Veselība un sociālā aprūpe	579	606	711

Līdz ar ekonomisko aktivitāšu pieaugumu sagaidāms no Latvijas ekonomikas attīstības, ka situācija darba tirgū nākamajos gados turpinās uzlaboties – palielināsies nodarbinātība un samazināsies bezdarbs, kas attiecīgi radīs stimulus turpmākam darba algu pieaugumam.¹ Darba samaksas apmērs ievērojami ietekmē bezdarba līmeni valstī, līdz ar darba samaksas palielināšanos turpina sarukt bezdarbs un palielinās nodarbinātības līmenis. Lai gan nodarbināto skaits joprojām būtiski atpaliek no pirmskrīzes perioda, nodarbinātības līmenis ir sasniedzis vēsturiski augstāko atzīmi – 2018. gadā 65,3% iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 74 gadiem bija nodarbināti, kas ir par 3,2 procentpunktiem augstāks rādītājs nekā 2017. gadā.² 2018. gadā 72,8 tūkstoši iedzīvotāju bija bezdarbnieki, liecina Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) Darbaspēka apsekojuma rezultāti. Salīdzinot ar 2017. gadu, bezdarbnieku skaits ir samazinājies par 12,6 tūkstošiem jeb 14,8 %. Pērn bezdarba līmenis Latvijā bija 7,4 %, kas ir par 1,3 procentpunktiem zemāks nekā 2017. gadā. Sievietēm bezdarba līmenis joprojām saglabājas zemāks nekā vīriešiem (attiecīgi 6,4 % un 8,4 %). 2017. gadā 85,4 tūkstoši iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 74 gadiem bija bezdarbnieki. Salīdzinot ar 2016. gadu, bezdarbnieku skaits ir sarucis par 9,9 tūkstošiem jeb 10,4 %. Pērn bezdarba līmenis Latvijā bija 8,7 %, kas ir par 0,9 procentpunktiem zemāks nekā 2016. gadā. Sievietēm bezdarba līmenis joprojām saglabājas zemāks nekā vīriešiem (attiecīgi 7,7 % un 9,8 %), sk. 1.4. attēlu.³

¹ Ekonomikas ministrija. Latvijas ekonomikas attīstības pārskats, 97.lpp, 2018, pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/leap/leap_2018.pdf [skatīts 19.04.2019]

² Ekonomikas ministrija. Latvijas ekonomikas attīstības pārskats, 96.lpp, 2018, pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/leap/leap_2018.pdf, [skatīts 19.04.2019]

³ Centrālā statistikas pārvalde. Bezdarba līmenis Latvijā, pieejams: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/nodarbinatiba/meklet-tema/2583-bezdarbs-2018-gada>, [skatīts 19.04.2019]

1.4.att. Bezdarba līmenis no 2016.g – 2017.g.

Statistikas analīzes rezultātā, autore secina, ka izpētot vidējo darba samaksu pa reģioniem, mazākās vidējās algas ir Daugavpilī un Rēzeknē, bet lielākā vidēja alga ir Rīga, jo tā ir Latvijas Republikas galvaspilsēta, kur ir liels iedzīvotāju skaits, salīdzinājumā ar citiem reģioniem. Kā arī autore izpētīja statistikas datus par strādājošo mēneša vidējo bruto darba samaksu pa nozarēm un izsecināja, ka pati atalgojamākā nozare periodā no 2016.gada līdz 2018.gadam bija “Finanšu un apdrošināšanas darbības” un viszemāk atalgojamā nozare periodā no 2016.gada līdz 2018. gadam bija “Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi”. Darba samaksas apmērs ievērojami ietekmē bezdarba līmeni valstī, līdz ar darba samaksas palielināšanos turpina sarukt bezdarbs un palielinās nodarbinātības līmenis.

2. DARBA SAMAKSAS APRĒĶINĀŠANAS UN UZSKAITES KĀRTĪBA

2.1. Darba samaksas aprēķināšana

Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta sniegtās informācijas par VSAOI, darba devēja un darba ņēmēja obligāto iemaksu objekts ir visi algotā darbā aprēķinātie ienākumi, no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis, neatskaitot neapliekamo minimumu, nodokļu atvieglojumus un attaisnotos izdevumus, par kuriem nodokļu maksātājam ir tiesības samazināt apliekamo ienākumu. Obligāto iemaksu likme, ja darba ņēmējs tiek apdrošināts visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, ir 35,09 %, no kuriem 24,09 % maksā darba devējs un 11 % – darba ņēmējs. Obligāto iemaksu objekta minimālais apmērs pašnodarbinātajiem un brīvprātīgi apdrošinātajām personām ir divpadsmitkārtīgas minimālās mēneša darba algas apmērs – 5160 euro gadā (12 x 430 euro), bet obligāto iemaksu objekta maksimālais apmērs ir 62 800 eiro gadā.¹ VSAOI – obligāts maksājums sociāla budžeta kontā. Darba ņēmējs veic obligātas iemaksas ar darba devēja starpniecību. Darba devējs veic iemaksas par katru darba ņēmēju reizi mēnesī termiņos, kādi norādīti Valsts ieņēmumu dienesta paziņojumā.²

Iedzīvotāju ienākumu nodoklis sākot ar 2019. gada 1. janvārī ienākumiem līdz 20 004 euro gadā tiek piemērota 20% likme, bet pārsniedzot šo sliekšni līdz 62 800 euro gadā tiek piemērota 23% likme. Un ja tiek pārsniegts arī šis sliekšnis, tad tiek piemērota 31,4% likme. Ja darbiniekam ir iesniegta algas nodokļu grāmatiņa, tad darba ienākumi var piemērot 20% likmi ar nosacījumu ka mēneša ienākumi ir līdz 1667 euro, bet ja nodokļu grāmatiņa nav iesniegta, tad tiek piemērota 23% likme, pat ja ienākumi atbilst 20% likmei.³

Saskaņā ar LR Finanšu ministrijas sniegtas informācijas par izmaiņām nodokļu jomā ienākumiem līdz eiro mēnesī maksimālais neapliekamais minimums tiek palielināts līdz 230 eiro, paaugstinot arī mēneša ienākumu, līdz kuram diferencētais neapliekamais minimums tiek piemērots- 2019. gadā tie būs 1100 eiro.⁴

Autore secina, ka darba algas struktūra sastāv no darba laika un akorda algas uzskaites veidiem. Darba algas nodokļi ir VSAOI un IIN. Latvijā sākot ar 2018. gadu tiek piemērots diferencētais neapliekamais minimums un progresīvais iedzīvotāju ienākumu nodoklis. Autore uzskata, ka ir savi plusi un savi mīnusi, jo tas ir taisnīgi, ja mazākai algai, tiek

¹ Valsts ieņēmumu dienests. VSAOI, pieejams: <https://www.vid.gov.lv/lv/node/45?fbclid=IwAR2EZC8UXXW5T0uDDYWrHzsxRkoIVkgOpf0ZMwKjC2xOMDs-j-oKMsRjFMw> [skatīts 24.04.2019]

² V. Kvēle, grāmatvedības jēdzineu skaidrojoša vārdnīca, izdevniecība "Avots", 2005. 246. lpp.

³ Valsts ieņēmumu dienests, IIN, pieejams: <https://www.vid.gov.lv/lv/iedzivotaju-ienakuma-nodokla-likmes>, [skatīts 24.04.2019]

⁴ Finanšu ministrija. Izmaiņas nodokļu joma, pieejams: http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/nodoklu_politika/izmainas_nodoklu_joma__sakot_ar_2019__gadu/59867-izmainas-nodoklu-joma-sakot-ar-2019-gadu, [skatīts 24.04.2019]

aprēķināta samazināta nodokļu likme, un lielākaj algai nodoklis ir lielāks. Bet tas paaugstina risku, algu izmaksāšanu aploksnēs.

Saskaņā ar Darba likuma 75. pantu, darbiniekam visos gadījumos, ir izmaksājama vidējā izpeļņa, tā aprēķināma par pēdējiem sešiem kalendāra mēnešiem no darba algas. Ja pēdējo sešu vai vairāk mēnešu laikā darbinieks nav strādājis un viņam nav izmaksāta darba samaksa, vidējo izpeļņu aprēķina no darba samaksas par darbu sešos kalendāra mēnešos pirms attaisnotās prombūtnes perioda sākuma. Ja darbinieks pirms attaisnotās prombūtnes perioda sākuma ir strādājis mazāk par sešiem mēnešiem, vidējo izpeļņu aprēķina no darba samaksas par periodu, kurā darbinieks ir strādājis. Ja aprēķinātā mēneša vidējā izpeļņa par darbu normāla darba laika ietvaros ir mazāka nekā spēkā esošā minimālā mēneša darba alga, mēneša vidējā izpeļņa izmaksājama spēkā esošās minimālās mēneša darba algas apmērā. Likumā ir noteiktas trīs vidējās izpeļņas, tās ir mēneša, dienas un stundas vidējā izpeļņa.¹

1. Mēneša vidējo izpeļņu aprēķina, ņemot dienas vidējo izpeļņu un reizinot to ar mēneša vidējo darba dienu skaitu, pēdējos sešos kalendāra mēnešos (*darba dienas pēdējos 6 mēn. / 6*).²

2. Dienas vidējā izpeļņā tiek aprēķināta, skatoties kāds darbiniekam ir noteikts darba laiks, summētais vai nesummētais darba laiks.³

2.1. Dienas vidējo izpeļņu aprēķina, ņemot darba samaksas kopsummu par pēdējiem sešiem kalendāra mēnešiem un dalot to ar tā perioda nostrādāto dienu skaitu (*dienas vidējā izpeļņa = darba samaksas kopsumma pēdējos 6 mēn. / nostrādāto dienu skaitu pēdējos 6 mēn.*)⁴

2.2. Ja darbiniekam ir noteikts summētais darba laiks, tad no sākuma ir jāaprēķina vidējo nostrādāto stundu skaitu darba dienā un tikai pēc tam var aprēķināt dienas vidējo izpeļņu. Dienas vidējo izpeļņu aprēķina, stundas vidējo izpeļņu reizinot ar vidējo nostrādāto stundu skaitu darba dienā, kuru aprēķina, pēdējo sešu mēnešu laikā nostrādāto stundu skaitu dalot ar kalendāra darba dienu skaitu (izņemot attaisnotu prombūtni) pēdējo sešu mēnešu laikā. (*1) vidējais nostrādāto h skaits darba dienā = nostrādāts stundu skaits pēdējos 6. mēn. / ar kalendāra darba dienu skaitu pēdējos 6. mēn. 2) dienas vidējā izpeļņa = stundas vidēja izpeļņa * vidējais nostrādātais h skaits darba dienā*)⁵

¹ LR likums. Darba likums, 75 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 24.04.2019]

² turpat

³ turpat

⁴ turpat

⁵ turpat

3. Stundas vidējo izpeļņu aprēķina, pēdējo sešu kalendāra mēnešu darba samaksas kopsummu dalot ar šajā periodā nostrādāto stundu skaitu. (*stundas vidējā izpeļņa = darba samaksas kopsumma pēdējos 6. mēn. / nostrādāto h skaits pēdējos 6. mēn.*)¹

Lai darbiniekam aprēķinātu vidējo izpeļņu ikgadējām apmaksātam atvaļinājumam vai apmaksātam papildatvaļinājuma laikam, tad dienas vai stundu vidējo izpeļņu reizina ar darba dienu vai stundu skaitu atvaļinājuma laikā.²

Pamatalga ir noteikta darba līgumā, kas tiek aprēķināta darbiniekam par nostrādāto periodu. Pamatalga tiek iedalīta laika darba algā un akorda darba algā. Laika darba alga tiek noteikta divos veidos un aprēķināta šādi:

Ja darbiniekam ir noteikta mēneša amata alga un ja darbinieks nostrādā visu mēnesi, tad aprēķina summa līdzinās amata algai. Ja darbinieks nav nostrādājis pilnu mēnesi, tad amata algu izdala ar darbadienu skaitu konkrētajā mēnesī un pareizina ar nostrādāto dienu skaitu.³

Piemērs - darbinieks faktiski nostrādājis 20 no 22 darbadienām. Amata alga ir 500.00 euro. Mēneša darba alga ir $500.00 \text{ €} : 22 \cdot 20 = 454.55$ euro.

Kā jau bija minēts iepriekš, ja darba algu rēķina par nostrādātajām stundām, tad nostrādātās stundas reizina ar noteikto tarifa likmi par vienu stundu.

Piemērs – Minimālā mēneša darba alga no 2019. Gada 1. janvārā ir 430 €. Janvāra mēnesī ir 22 darba dienas un viena ir svētku diena (otrdiena – 1. janvāris). Darbinieks mēnesī nostrādā 176 stundas, bet jāapmaksā ir 184 stundas (t.sk. svētku diena (otrdiena - 1. janvāris) 8 stundas). Minimālā stundas tarifa likme janvāra mēnesī ir:

$$TL_{\min} = 430.00 : 184 = 2.34 \text{ euro.}$$

Darbiniekam noteiktā janvāra stundas tarifa likme ir 2.34 euro stundā. Darbinieks mēnesī nostrādāja 176 darba stundas.

Mēneša darba alga ir $176 \text{ darba stundas} \cdot 2.34 \text{ euro stundā} + 8 \text{ svētku dienas stundas} \cdot 2.34 \text{ euro stundā} = 430.56$ euro

Akorda darba algu aprēķina atbilstoši paveiktā darba daudzumam, t.i., reizinot saražoto produkcijas daudzumu vai izpildīto operāciju skaitu ar izcenojumu. Izcenojums ir darba samaksas par 1 izstrādes vienību.⁴ Šajā gadījumā nepievērš uzmanību, cik daudz stundas ir nostrādājis darbinieks, bet skatās uz paveikto darbu.

¹ LR likums. Darba likums, 75 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 24.04.2019]

² turpat

³ Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Gardāne M. Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA „Izdevniecība RaKa”, 2004. 43. lpp.

⁴ turpat

Piemērs – darbinieka uzdevums ir mēneša laika pabeigt 3 celtniecības objektus, kur viena objekta izcenojums ir 150 euro.

Mēneša darba alga = 3 celtniecības objekti x 150.00 euro = 450.00 euro

Autore aplūkoja algas aprēķinu piemērus, kas stājas spēkā ar 01.01.2019. gadā, pamatojoties uz Iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamo minimumu un atvieglojumiem, sk. 2.1. tabulu.

2.1. tabula

Algas aprēķina piemēri par 2019. gadu¹

Alga (bruto) 1200 euro mēnesī	Alga (bruto) 1200 euro mēnesī	Alga (bruto) 700 euro mēnesī	Alga (bruto) 440 euro mēnesī
11% VSAOI 132 euro	11% VSAOI 132 euro	11% VSAOI 77 euro	11% VSAOI 48,40 euro
Neapliekamais minimums 0 euro	Neapliekamais minimums 0 euro	VID prognozētais neapliekamais minimums 100 euro	Neapliekamais minimums 230 euro
Apgādājamo atvieglojuma piemērošanai nav	3 bērni – atvieglojums par apgādājamiem 690 eiro (230 euro x 3)	1 bērns – atvieglojums par apgādājamo 230 euro	1 bērns – atvieglojums par apgādājamo 230 euro
IIN aprēķina no 1068 euro (1200– 132) IIN – 213,60 euro (1068 euro x 20%)	IIN aprēķina no 378 euro (1200–132– 690) IIN – 75,60 euro (378 euro x 20%)	IIN aprēķina no 293 euro (700–77–100– 230) IIN – 58,60 euro (293 x 20%)	IIN nav jāaprēķina, jo neveidojas apliekams ienākums (440–48,40–230– 230)
Alga pēc nodokļu ieturēšanas 854,40 euro (1200–132–213,60)	Alga pēc nodokļu ieturēšanas 992,40 euro (1200–132–75,60)	Alga pēc nodokļu ieturēšanas 564,40 euro (700–77–58,60)	Alga pēc nodokļu ieturēšanas 391,60 euro (440–48,40)

Autore secina, ka bruto algai līdz 440.00 euro mēnesī neapliekamais minimums tiek piemērots 230.00 euro apmērā, bet ja ir viens apgādājamais, tad klāt vēl nāk 230.00 euro. Šajā gadījumā IIN nav jāmaksā, jo netiek veidots apliekamais ienākums. Ja bruto alga mēnesī ir lielāka par 440.00 euro mēnesī, bet nepārsniedz 1100.00 euro sliekšni, tad prognozētais neapliekamais minimums jau ir mazāks, nekā 230.00 euro. Ja bruto alga pārsniedz 1100.00 euro sliekšni, tad neapliekamais minimums vispār netiek piemērots, sk. 2.1. tabulu.

Autore izveidoja vairākus piemērus, kā aprēķināt darba algu, tādos gadījumos, ja ienākumi ir līdz 1667 euro mēnesī, no 1667 euro līdz 5233 euro mēnesī. Autore algas

¹ Autore veidots attēls, pamatojoties uz VSIA "Latvijas Vēstnesis" portālu "Cilveks. Valsts. Likums", L. Dārziņa IIN neapliekamais minimums un atvieglojumi 2019. Gadā, pieejams: https://lvportals.lv/skaidrojumi/301226-iin-neapliekamais-minimums-un-atvieglojumi-2019-gada-2019?fbclid=IwAR02OmMYiX0Qen6T5j8DIPV4LDGRMwCHpjlxHpz5B7YLcHlnBSD4LCgO_g, [skatīts 24.04.2019]

aprēķinu izskatīs ar tādiem nosacījumiem, kad darbiniekam ir apgadājāmie vai nav, ar iesniegto algas nodokļu grāmatiņu, vai bez tas.

Piemērs – grāmatvedības uzņēmumā strādā:

- grāmatveža palīgs Anna, viņas bruto darba alga mēnesī sastāda 500.00 euro (6000.00 euro gadā).
- grāmatvedis Jānis, viņa bruto darba alga mēnesī sastāda 2000.00 euro (24000.00 euro gadā).

Abiem darbiniekiem ir noslēgts līgums, kā arī ir iesniegta algas nodokļu grāmatiņa un nav apgadājāmie. Viņu darba algas mēnesī tiks aprēķinātas šādi, sk. 2.2. tabulu.

2.2. tabula

Algas aprēķina piemēri par 2019. gadu¹

Nosaukums	Anna	Jānis
Bruto alga	500.00 euro	2000.00 euro
VID noteiktais neapliekamais minimums	115	0
VSAOI darba ņēmēja likme	11 %	11 %
VSAOI darba ņēmēja summa	55.00 euro	220.00 euro
IIN likme	20 %	23 % virs 1667.00 euro
IIN summa	66.00 euro	365.99 euro
Neto alga	379.00 euro	1414.01 euro
VSAOI darba devējam 24.09 %	120.45 euro	481.80 euro
Uzņēmējdarbības riska valsts nodeva	0.36 euro	0.36 euro
Nodokļos uz valsts kasi tiks pārskaitīts	241.81 euro	1068.15 euro

¹Autores veidots attēls, pamatojoties uz VSIA "Latvijas Vēstnesis" portālu "Cilveks. Valsts. Likums", L. Dārziņa IIN neapliekamais minimums un atvieglojumi 2019. Gadā, pieejams: https://lvportals.lv/skaidrojumi/301226-iin-neapliekamais-minimums-un-atvieglojumi-2019-gada-2019?fbclid=IwAR02OmMYiX0Qen6T5j8DIPV4LDGRMwCHpjlxHpz5B7YLcHlnBSD4LCgO_g, [skatīts 24.04.2019]

Apkopojot tabulu Nr. 2.2. piemēra par grāmatvedības palīgu Annu ar bruto algu 500.00 euro apmērā, autore pieņēma, ka VID neapliekamais minimums varētu būt 115.00 euro. Darba ņēmēja VSAOI ir 11 %, kas sastāda 55.00 euro no bruto algas, tātad lai aprēķinātu IIN no bruto algas ir jāatņem neapliekamais minimums un darba ņēmēja VSAOI. No tās summas tiek izrēķināts IIN ar likmi 20 % un tie ir 66.00 euro, rezultāta Annas neto alga ir 379.00 euro apmēra. Papildus bruto algai, darba devējs samaksā VSAOI ar likmi 24.09 % likmi un tie ir 120.45 euro, kā arī riska valsts nodevu 0.36 euro. Kopā valsts budžetā darba devējs samaksā 241.81 euro, no tiem darba ņēmēja VSAOI 55.00 euro, darba devēja 120.45 euro, IIN 66.00 euro un 0.36 riska nodeva. Aprēķins izskatās šādi:

1. $500.00 * 11 \% = 55.00 \text{ euro (VSAOI darba ņēmēja)}$
2. $500.00 \text{ euro} - 115.00 \text{ euro} - 55.00 \text{ euro} = 330.00 \text{ euro (ar IIN apliekamais ienākums)}$
3. $330.00 \text{ euro} * 20 \% = 66.00 \text{ euro (IIN)}$
4. $500.00 \text{ euro} - 115.00 \text{ euro} - 55.00 \text{ euro} - 66.00 \text{ euro} = 379.00 \text{ euro (Neto alga)}$
5. $500.00 \text{ euro} * 24.09 \% = 120.45 \text{ euro (VSAOI darba devēja)}$

Gadījumā ar grāmatvedi Jāni, bruto algu 2000.00 euro apmērā neapliekamais minimums netiek piemērots. Darba ņēmēja VSAOI ir 11 %, kas sastāda 220.00 euro no bruto algas, tātad lai aprēķinātu IIN no bruto algas ir jāatņem darba ņēmēja VSAOI. Ņemot vērā, ka darbinieka bruto alga ir virs 1667.00 euro mēnesī, tad no 1667.00 euro ir jāatņem VSAOI 220.00 euro apmēr, kas rezultāta sastāda 1447.00 euro, šai summai tiek piemērota IIN likme 20 % apmērā. Lai piemērotu 23 % likmi, no bruto algas jāatņem 1667.00 euro, rezultāta mēs saņemam starpību 333.00 euro apmērā, kurai tiek piemērota IIN likme 23 % apmērā. Kopā IIN sastāda 365.99 euro. Rezultāta no Jāņa bruto algas tiek atņemts darba ņēmēja VSAOI un IIN, neto alga ir 1414.01 euro apmērā. Papildus bruto algai, darba devējs samaksā VSAOI ar likmi 24.09 % likmi un tie ir 481.80 euro, kā arī riska valsts nodevu 0.36 euro. Kopā valsts budžetā darba devējs samaksā 1068.15 euro, no tiem darba ņēmēja VSAOI 220.00 euro, darba devēja 481.80 euro, IIN 365.99 euro un 0.36 riska nodeva. Aprēķins izskatās šādi:

1. $2000.00 \text{ euro} * 11 \% = 220.00 \text{ euro (VSAOI darba ņēmēja)}$
2. $1667.00 \text{ euro} - 220.00 \text{ euro} = 1447.00 \text{ euro (ar 20 \% likmi IIN apliekamais ienākums)}$
3. $2000.00 \text{ euro} - 1667.00 = 333.00 \text{ euro (ar 23 \% likmi IIN apliekamais ienākums)}$

4. $(1447.00 \text{ euro} * 20 \%) + (333.00 \text{ euro} * 23 \%) = 365.99 \text{ euro (IIN)}$
5. $2000.00 \text{ euro} - 220.00 \text{ euro} - 365.99 \text{ euro} = 1414.01 \text{ euro (Neto alga)}$
6. $2000.00 \text{ euro} * 24.09 \% = 481.80 \text{ euro (VSAOI darba devēja)}$

Piemērs – grāmatvedības uzņēmumā strādā:

- grāmatveža palīgs Anna, viņas bruto darba alga mēnesī sastāda 500.00 euro (6000.00 euro gadā). Anna strādā bez nodokļu grāmatiņas.
- grāmatvedis Jānis, viņa bruto darba alga mēnesī sastāda 2000.00 euro (24000.00 euro gadā). Jānim ir nodokļu grāmatiņa un viens apgādājamais.

Abiem darbiniekiem ir noslēgts darba līgums. Viņu darba algas mēnesī tiks aprēķinātas šādi, sk. 2.3. tabulu.

2.3. tabula

Algas aprēķina piemēri par 2019. gadu¹

Nosaukums	Anna	Jānis
Bruto alga	500.00 euro	2000.00 euro
Atvieglojumi	Nav nodokļu grāmatiņas un 0 apgādājamie	Ir nodokļu grāmatiņa un 1 apgādājamais
Piemērojamais neapliekamais minimums	0	0
VSAOI darba ņēmēja likme	11 %	11 %
VSAOI darba ņēmēja summa	55.00 euro	220.00 euro
IIN likme	23 % no Bruto 20 % no VSAOI d.ņ.	23 % virs 1667.00 euro
IIN summa	104.00 euro	319.99 euro
Neto alga	341.00 euro	1460.01 euro
VSAOI darba devējam 24.09 %	120.45 euro	481.80 euro
Uzņēmējdarbības riska valsts nodeva	0.36 euro	0.36 euro
Nodokļos uz valsts kasi tiks pārskaitīts	279.81 euro	1022.15 euro

¹Autores veidots attēls, pamatojoties uz VSIA "Latvijas Vēstnesis" portālu "Cilveks. Valsts. Likums", L. Dārziņa IIN neapliekamais minimums un atvieglojumi 2019. Gadā, pieejams: https://lvportals.lv/skaidrojumi/301226-iin-neapliekamais-minimums-un-atvieglojumi-2019-gada-2019?fbclid=IwAR02OmMYiX0Qen6T5j8DIPV4LDGRMwcHpjlxHpz5B7YLcHlnBSD4LCgO_g, [skatīts 24.04.2019]

Apkopojot tabulu Nr. 2.3. piemēra par grāmatvedības palīgu Annu ar bruto algu 500.00 euro apmērā, neapliekamais minimums netiek piemērots, jo nav iesniegta algas nodokļu grāmātiņa. Darba ņēmēja VSAOI ir 11 %, kas sastāda 55.00 euro no bruto algas, tātad lai aprēķinātu IIN, ir javeic korekcijas, no bruto algas ir jāaprēķina paāugstināta IIN likme 23 % apmērā un no VSAOI darba ņēmēja ir jāaprēķina 20 %. Atņemot aprēķināto IIN 23 % un 20 % no VSAOI darba ņēmēja, tiek iegūts IIN. Šādas korekcijas tiek veiktas tikai tādā gadījumā, ja darbiniekam nav iesniegta nodokļu grāmātiņa uzņēmumā. Rezultāta Annas neto alga ir 341.00 euro apmērā. Papildus bruto algai, darba devējs samaksā VSAOI ar likmi 24.09 % likmi un tie ir 120.45 euro, kā arī riska valsts nodevu 0.36 euro. Kopā valsts budžetā darba devējs samaksā 279.81 euro, no tiem darba ņēmēja VSAOI 55.00 euro, darba devēja 120.45 euro, IIN 104.00 euro un 0.36 riska nodeva. Aprēķins izskatās šādi:

1. $500.00 * 11 \% = 55.00 \text{ euro (VSAOI darba ņēmēja)}$
2. $(500.00 \text{ euro} * 23 \%)- (55.00 \text{ euro} * 20 \%) = 104.00 \text{ euro (IIN korekcijas)}$
3. $500.00 \text{ euro} - 104.00 \text{ euro} - 55.00 \text{ euro} = 341.00 \text{ euro (Neto alga)}$
5. $500.00 \text{ euro} * 24.09 \% = 120.45 \text{ euro (VSAOI darba devēja)}$

Salīdzinot pirmo situāciju, kad Annai bija iesniegta nodokļu grāmātiņa un otrajā situācija, kad Annai nav iesniegta nodokļu grāmātiņa. Var secināt, ka darbiniekam nav izdevīgi neiesniegt algas nodokļu grāmātiņu, jo Annas piemēra, Anna zaudēja neto alga 38.00 euro.

Gadījumā ar grāmatvedi Jāni, bruto algu 2000.00 euro apmēra, ir iesniegta nodokļu grāmātiņa, bet neapliekamais minimums netiek piemērots. Jānim ir viens apgādājamo. Darba ņēmēja VSAOI ir 11 %, kas sastāda 220.00 euro no bruto algas, tātad lai aprēķinātu IIN no bruto algas ir jāatņem darba ņēmēja VSAOI un atvieglojumu par 1 apgādājamo. Ņemot vērā, ka darbinieka bruto alga ir virs 1667.00 euro mēnesī, tad no 1667.00 euro ir jāatņem VSAOI 220.00 euro apmēra un 230.00 euro par vienu apgādājamo, kas rezultāta sastāda 1217.00 euro, šai summai tiek piemērota IIN likme 20 % apmēra. Lai piemērotu 23 % likmi, no bruto algas jāatņem 1667.00 euro, rezultāta mēs saņemam starpību 333.00 euro apmēra, kurai tiek piemērota IIN ikme 23 % apmēra. Kopā IIN sastāda 319.99 euro. Rezultāta no Jāņa bruto algas tiek atņemts darba ņēmēja VSAOI un IIN, neto alga ir 1460.01 euro apmēra. Papildus bruto algai, darba devējs samaksā VSAOI ar likmi 24.09 % likmi un tie ir 481.80 euro, kā arī riska valsts nodevu 0.36 euro. Kopā valsts budžetā darba devējs samaksā 1022.15 euro, no tiem darba ņēmēja VSAOI 220.00 euro, darba devēja 481.80 euro, IIN 319.99 euro un 0.36 riska nodeva. Aprēķins izskatās šādi:

1. $2000.00 \text{ euro} * 11 \% = 220.00 \text{ euro (VSAOI darba ņēmēja)}$

2. $1667.00 \text{ euro} - 220.00 \text{ euro} - 230.00 \text{ euro} = 1217.00 \text{ euro}$ (ar 20 % likmi IIN apliekamais ienākums)

3. $2000.00 \text{ euro} - 1667.00 = 333.00 \text{ euro}$ (ar 23 % likmi IIN apliekamais ienākums)

4. $(1217.00 \text{ euro} * 20 \%) + (333.00 \text{ euro} * 23 \%) = 319.99 \text{ euro}$ (IIN)

5. $2000.00 \text{ euro} - 220.00 \text{ euro} - 319.99 \text{ euro} = 1460.01 \text{ euro}$ (Neto alga)

6. $2000.00 \text{ euro} * 24.09 \% = 481.80 \text{ euro}$ (VSAOI darba devēja)

Salīdzinot pirmo situāciju, kad Jānim bija iesniegta nodokļu grāmatiņa, bet nebija apgadāma, un otrajā situācija, kad Jānim bija iesniegta nodokļu grāmatiņa un bija viens apgadāmais, var secināt, ka Iedzīvotāju ienākumu nodoklis ir samazinājies par 46.00 euro, līdz ar to Neto alga ir palielinājusies par 46.00 euro.

Piemērs – darbinieka mēneša darba likme ir 800.00 euro. Janvārī darbinieks saņēma prēmiju 100.00 euro apmērā, sk. 2.4. tabula.

2.4. tabula

Iepriekšējo sešu mēnešu darba samaksa, darba dienu un nostrādāto stundu skaits uz 2019.gadu

Mēnesis	Kalendārās darba dienas	Faktiski nostrādātās darba dienas	Nostrādāto stundu skaits, h	Darba samaksa, EUR
Novembris	21	17	136	647.62
Decembris	17	15	120	705.88
Janvāris	22	22	176	900.00
Februāris	20	19	152	760.00
Marts	21	21	168	800.00
Aprīlis	20	19	152	760.00
Kopā:	121	113	904	4573.50

1) *Dienas vidējā izpeļņa:*

$$4573.50 / 113 = 40.47 \text{ euro}$$

2) *Stundas vidējā izpeļņa:*

$$4573.50 / 904 = 5.06 \text{ euro}$$

3) *Mēneša vidējā izpeļņa:*

$$40.47 \times (113 / 6) = 762.18 \text{ euro}$$

Tabulā 2.4. var redzēt vidējās izpeļņas aprēķina gaitu. Lai to aprēķinātu, ir jābūt zināmai mēneša darba likmei, jābūt informācijai par pēdējo sešu mēnešu kalendāro dienu

skaitu un faktiski nostrādātām darba dienām. Ja pieņemts, ka darbinieks strādā astoņas stundas dienā, tad var aprēķināt faktiski nostrādātas darba stundas mēnēsī, līdz ar ko ir aprēķināta kopēja darba samaksa, ja darbiniekam tiek izmaksāta prēmija, tad tā pieskaitās pie kopējas mēneša darba samaksas. Lai aprēķinātu dienas vidējo izpeļņu, kopējo darba samaksas summu par pēdējiem sešiem mēnešiem jādala ar faktiski nostrādātām darba dienām. Lai aprēķinātu stundas vidējo izpeļņu, kopējo darba samaksas summu par pēdējiem sešiem mēnešiem jādala ar nostrādāto stundu skaitu. Lai aprēķināt mēneša vidējo izpeļņu, faktiski nostrādātās darba dienas jādala ar sešiem mēnešiem un jāreizina ar dienas vidējo izpeļņu.

Atvaļinājumu uzņēmuma darbiniekiem piešķir saskaņā ar vienošanos vai atvaļinājuma grafiku. Darbinieks var pieprasīt ikgadējo atvaļinājumu par pirmo darba gadu, ja viņš pie darba devēja nepārtraukti bija nodarbināts vismaz 6 mēnešus. Atvaļinājuma samaksu aprēķina - pēdējo sešu mēnešu darba samaksas kopsummu dala ar nostrādāto dienu skaitu šajā periodā, reizina ar piešķirtā atvaļinājuma darba dienu skaitu.¹

Piemērs - darbinieks ir atvaļinājumā 7 kalendārās dienas, no kurām tiek apmaksātas 5 dienas. Iepriekšējo sešus mēnešus darba algā kopā bija 4 573.50 euro un nostrādāja kopā 113 dienas. Pēdējo sešu mēnešu laikā prēmija bijusi 100.00 EUR apmērā.

$$1) \quad (4\,573.50 \text{ euro} + 100.00 \text{ euro}) / 113 = 41.36 \text{ euro (vidējā dienas izpeļņa)}$$

$$2) \quad 5 * 41.36 \text{ euro} = 206.80 \text{ euro (atvaļinājuma nauda)}$$

Slimības (pārejošas darba nespējas) dienu apmaksu reglamentē LR likums „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu”. Katram strādājošajam ir tiesības saņemt samaksu pārejošas darbnespējas gadījumā. Jebkurā pārejošas darbanespējas gadījumā tikai ārsts drīkst atbrīvot strādājošo no darba.

Piemērs - darbinieks ir darba nespējīgs no 4.03 līdz 13.03 (pirmdiena – trešdiena). 9. marts un 10. marts ir brīvdienas (sestdiena un svētdiena). Iepriekšējo sešus mēnešus darba algā kopā bija 4 573.50 euro (+ 100 euro prēmija) un nostrādāja kopā 113 dienas.

$$1) \quad (4\,573.50 \text{ euro} + 100.00 \text{ euro}) / 113 = 41.36 \text{ euro (vidējā dienas izpeļņa)}$$

$$2) \quad 4.03 - 1 \text{ dienu neapmaksā}$$

$$3) \quad 5.03 - 41.36 * 0.75 = 31.02 \text{ euro (2 diena apmaksājāma ne mazāk kā 75%)}$$

$$4) \quad 6.03 - 41.36 * 0.75 = 31.02 \text{ euro (3 diena apmaksājāma ne mazāk kā 75%)}$$

$$5) \quad 07.03 - 41.36 * 0.80 = 33.09 \text{ euro (4 diena apmaksājāma ne mazāk kā 80%)}$$

$$6) \quad 08.03 - 41.36 * 0.80 = 33.09 \text{ euro (5 diena apmaksājāma ne mazāk kā 80%)}$$

$$7) \quad 09.03 - \text{neapmaksā, jo ir brīvdiena (sestdiena)}$$

$$8) \quad 10.03 - \text{neapmaksā, jo ir brīvdiena (svētdiena)}$$

¹ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA Izglītības soļi, 2004. 179.lpp.

- 9) $11.03 - 41.36 * 0.80 = 33.09 \text{ euro}$ (6 diena apmaksājāma ne mazāk kā 80%)
 10) $12.03 - 41.36 * 0.80 = 33.09 \text{ euro}$ (7 diena apmaksājāma ne mazāk kā 80%)
 11) $13.03 - 41.36 * 0.80 = 33.09 \text{ euro}$ (8 diena apmaksājāma ne mazāk kā 80%)
 12) $31.02 \text{ euro} + 31.02 \text{ euro} + 33.09 \text{ euro} + 33.09 \text{ euro} + 33.09 \text{ euro} + 33.09 \text{ euro} + 33.09 \text{ euro} = 227.49 \text{ euro}$ (slimības nauda kopā)

2.2. Darba samaksas uzskaitē

Ar darba līgumā norādīto darbā stāšanās dienu darba devējam ir pienākums precīzi uzskaitīt katra darbinieka nostrādātās stundas un virsstundas, tajā skaitā nakts laikā un svētku dienu nostrādātās stundas. Darba samaksa veidojas no darbinieka nostrādāta laika vai padarīta darba, par to veic uzskaiti un aprēķina atbilstošu samaksu, no kā jāietur aprēķinātos nodokļus, kas pilna apmēra jāparskaita valsts budžetā un iesniegt Valsts ieņēmumu dienestam un citām institūcijām normatīvajos dokumentos paredzētos pārskatus.¹

Darba laika uzskaiti veic uzņēmuma struktūrvienības, aizpildot darba laika uzskaites tabulu. Darbiniekiem, kuriem darbu apmaksā pēc laika tarifa likmēm, tabulas datus izmanto darba samaksas aprēķināšanai. Darba laika uzskaitē ir obligāta arī akorda darba strādniekiem, jo tas ir nepieciešams darba ražīguma rādītāju un darbinieku vidējās izpeļņas aprēķināšanai. Darbiniekiem, kuriem ir akorda darba samaksas sistēma, padarītā darba apjomu uzskaita padarītā darba uzskaites lapā.²

Lai aprēķinātu katra darbinieka darba samaksu ir jāveic personīga konta uzskaitē. Darbinieku personīgais konts ir informācijas avots par darbinieku. Personīgajā kontā uzrāda informāciju par darbinieku, viņa darba gaitām uzņēmumā, pārcelšanu citā darbā, atvaļinājumu, slimību, komandējumu un citu informāciju. Šajā kontā katru mēnesi pieaugošā secībā no gada sākuma atspoguļo visas nostrādātās dienas, aprēķinātās darba samaksas summas pa samaksas veidiem, aprēķinātos un ieturētos nodokļus un izmaksājamo summu.³

Personīgais konts ir informācijas avots vidējās izpeļņas noteikšanai atvaļinājuma samaksas, slimības naudas aprēķināšanai un citiem gadījumiem, atsevišķu pārskatu sagatavošanai. Grāmatveža uzdevums ir rūpīgi pārdomāt samaksas veidu sadalījumu un iekārtojumu personīgā kontā.⁴

¹ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2016. 213. lpp.

² turpat

³ turpat

⁴ turpat

Informāciju no personīgajiem kontiem apkopo algu maksājumu sarakstā vai darba samaksas aprēķina kopsavilkumā. Katru mēnesi attiecīgajos dokumentos aprēķinātajām summām tiek sastādīta kontu korespondence.¹

Darba samaksas uzskaitē ir darbinieku samaksas aprēķināšana, ņemot vērā darbinieka personīgo kontu, algas sarakstu, kurā ierakstīti visi uzņēmuma darbinieki, viņu bruto un neto algas, kā arī viņa paveikta darba apjoms, tarifu likmes un uzņēmumā nostradātu darba laika apjomu.² Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas uzskaitē notiek atbilstoši uzkrāšanas principam, t.i., tajā taksācijas periodā, par kuru nodoklis ir aprēķināts, tas tiek arī uzskatīts. Tas nozīmē, ka, kaut gan nodokļa samaksas termiņš visbiežāk ir pēctaksācijas periodā, izmaksās to iekļauj un saistības pret budžetu ieģrāmato taksācijas periodā. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas par taksācijas mēnesi aprēķina nākamā mēneša sākumā, bet ieģrāmato un izmaksās iekļauj mēnesī, par kuru darba samaksa ir aprēķināta.³

Norēķinu uzskaitē par nodokļiem iekārto kontus kreditoru sastāvā. Lai uzskaitē būtu pārskatāma, katram nodoklim atver atsevišķu analītisko kontu. Konta kredītā atlikums parāda nodokļa summu, kura noteiktā termiņā jāiemaksā budžetā. Sagatavojot bilanci, nesamaksātās nodokļu summas uzrāda pasīva postenī „Nodokļi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas” īstermiņa kreditoru grupā.⁴

IIN – nodoklis ar kuru apliek fizisku personu gūtos ienākumus. Iedzīvotāja ienākuma nodokli aprēķinā un iemaksā valsts budžeta divejādi:

- 1) Mēneša pirmajā pusē no algas vai gada sākuma no patentmaksas.
- 2) Rezumējoši – mēneša beigās no nopelnītas algas un gada beigās no citiem ienākumiem, sastādot nodokļu deklarāciju.⁵

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa uzskaitē notiek atbilstoši uzkrāšanas principam, t.i., tajā taksācijas periodā, par kuru nodoklis ir aprēķināts, tas tiek arī uzskatīts. Tas nozīmē, ka, kaut gan nodokļa samaksas termiņš visbiežāk ir pēctaksācijas periodā, izmaksās to iekļauj un saistības pret budžetu ieģrāmato taksācijas periodā. Iedzīvotāju ienākuma nodokli par taksācijas mēnesi aprēķina nākamā mēneša sākumā, bet ieģrāmato un izmaksās iekļauj mēnesī, par kuru darba samaksa ir aprēķināta.⁶

Par katru darbinieku darba devējs maksā uzņēmējdarbības riska nodevu 0.36 euro apmērā. Noteikumi par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu „nosaka uzņēmējdarbības riska

¹ turpat

² V. Kvēle, grāmatvedības jēdzineu skaidrojoša vārdnīca, izdevniecība “Avots”, 2005. 18. lpp.

³ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2016. 222. lpp.

⁴ turpat

⁵ V. Kvēle, grāmatvedības jēdzineu skaidrojoša vārdnīca, izdevniecība “Avots”, 2005. 80. lpp.

⁶ turpat

valsts nodevas apmēru. Šī nodeva ir ieskaitāma darbinieku prasījumu garantiju fondā, kā arī, kāda valsts nodevas daļa novirzāma juridiskās personas maksātspējas procesa izmaksu segšanai.¹

Autore raksturos tādus darba samaksas uzskaites objektus, kā darba alga, prēmijas, atvaļinājums, darba nespējas lapa. Katrs uzņēmums izveido savu individuālo konta plānu, balstoties uz uzņēmuma nodarbošanās veidu. Grāmatojumu parādīšanai piemēros, autore izmantoja Latvijas Universitātes Finanšu un grāmatvedības nodaļas grāmatvedības docetāju sniegto konta plānu, (sk. 1 pielikumu).

Aprēķinot darba algu, slimības naudu, atvaļinājuma naudu, personāla izmaksas grāmato debitā, izvēlēties atbilstošu kontu atkarībā no darbinieka amata. Kredītā grāmato bilances pasīva kontu – norēķini par darba samaksu.

D 7210 “Darba samaksa (strādnieku)”

vai

D 7220 “Darba samaksa (administrācijas darbinieku)”

vai

D 7230 “Darba samaksa (pārdošanas darbinieku)”

K 5610 “Norēķini par darba samaksu”

No darba samaksas ieturētas darba ņēmēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas:

D 5610 “Norēķini par darba samaksu”

K 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām”

No darba samaksas ieturētas darba ņēmēja Iedzīvotāju ienākuma nodoklis:

D 5610 “Norēķini par darba samaksu”

K 5722 “Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

Aprēķināta uzņēmējdarbības riska nodeva:

D 7340 “Riska nodeva”

K 5727 “ Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu”

Izmaksāto darba samaksu vai algas avansu grāmato šādi:

D 5610 “Norēķini par darba samaksu”

¹ MK noteikumi Nr. 836 Noteikumi par uzņēmējdarbības riska nodevu 2017. Gadā, pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/287608-noteikumi-par-uznemejdarbibas-riska-valsts-nodevu-2017-gada>, [skatīts 29.04.2019]

- K 2610 "Kase"
- vai
- K 2620 "Norēķinu konti"

Aprēķinātas un attiecinātas uz uzņēmuma valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas darba devēja daļa:

- D 7310 "Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (strādnieku)"
- vai
- D 7320 "valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (administrācijas darbinieku)"
- vai
- D 7330 "valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (pārdošanas darbinieku)"
- K 5723 "Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām"

Pārskaitīts valsts kasē IIN, VSAOI, riska nodeva:

- D 5722 "Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli"
- vai
- D 5723 "Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām"
- vai
- D 5727 " Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu"
- K 2620 "Norēķinu konti"

Autore secina, ka darba samaksas uzskaitē ir viens no galvenajiem grāmatvedības virzieniem, kas ļauj sistematizēt un strukturēt informāciju par atalgojumu izmaksu apmēriem par paveikto darbu. Grāmatvedības uzskaitē ir informācijas savākšanas, reģistrēšanas un apkopošanas sistēma, kura atspoguļo visu saimniecisko darbību.

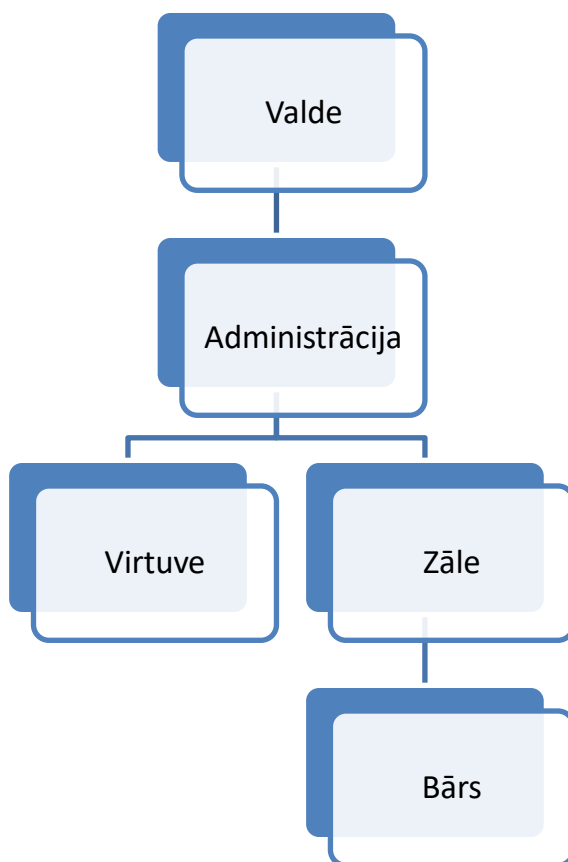
3. SIA "ABC" DARBA SAMAKSAS UZSKAITE UN ANALĪZE

3.1. SIA "ABC" darbības raksturojums

SIA "ABC" restorāns un bārs, kas atrodas Daugavas krastā, kalpo jau septiņus gadus, ka izklaides un atpūtas vieta, gan vietējiem iedzīvotājiem, gan tūristiem. Restorāns tika reģistrēts 2013. gadā janvārī ar darbības veidu "Restorānu un mobilo ēdināšanas vietu pakalpojumi" Restorāna koncepcija balstās uz Eiropas virtuvi un kultūru. Restorāna starta ēdienu vidēja cena ir divpadsmit euro, uz pamatēdieniem vidēja cena ir septiņpadsmit euro un uz desertiem ir astoņi euro vidēja cena. Restorāna cenu politika ir tēmētā uz vidējo iedzīvotāju slāni. SIA "ABC" viesiem paredzētās telpas un personāls var atļauties apkalpot vairāk nekā 70 viesus reizē, kas kopumā par dienu var sastādīt ap 300 viesiem. Vidējais restorāna darbinieku skaits restorānā ir četrdesmit darbinieki, no tiem ir divpadsmit virtuves darbinieki, astoņpadsmit zāles darbinieki un desmit administrācijas darbinieki. Uzņēmuma vadības ziņojumā par 2017.gadu, vadība norādīja, ka 2017.gada sabiedrība nodarbojas ar klientu piesaisti un pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu. Apgrozījums 2017.gadā sastādīja vairāk nekā vienu miljonu euro. Tīra peļņa palielinājās vairāk par 42% salīdzinot ar 2016.gadu. Peļņas palielināšanas iemesli: pamatienākumu un bruto peļņas rentabilitātes palielināšana, juridisko pakalpojumu izmaksu apjoma samazināšana un fakts, ka pārskata gadā sabiedrības darbiniekiem nebija komandējumu un kā rezultātā nebija nekādu komandējumu izmaksu. 2018. gadā vadībās ziņojumā, vadība norādīja, ka uzņēmums turpināja attīstīt klientu piesaisti un pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu. Apgrozījums 2018.gadā paaugstinājās par 8 %, salīdzinot ar iepriekšēja gada apgrozījumu, toties neskatoties uz to, uzņēmums 2018.gadu pabeidza ar zaudējumiem. Zaudējumi radas dēļ zemes nomas līguma termiņa beigām, tā rezultāta piespiedu kārtā nācas pārdot ēku, kur atrodas restorāns, zemes gabala īpašniekiem. Vel viens faktors, kas ietekmēja uzņēmumā zaudējumu palielināšanos, bija deviņus mēnešus ilga revīzija, kuras rezultātā nācas sadalīt ārkartas dividendes. SIA "ABC" neto apgrozījumu ļoti ietekmē sezonālitate un laika apstākļi, kā arī tūrisma līmenis valstī, sakarā ar to, ka restorānā vasarā un pavasarī tiek atvērta āra terase. Bet rudens un ziemas mēnešos cilvēku pieplūde daudzkārt mazāka, jo laikapstākļi ir sliktāki un cilvēkiem pazūd vēlēšanas pavadīt savu atpūtas laiku ārpus mājām. Uzņēmuma nākotnes izredzes un turpmāka attīstības plāns ir attīstīt restorāna ēdienkarti un dzērienu karti, kā arī atjaunot restorāna konceptu un izklaides programmu. Uzņēmuma galvenie līdzekļu avoti ir ieņēmumi no pamatdarbības. Uzņēmuma

nozīmīgākie finanšu instrumenti ir aizņēmumi no juridiskām un fiziskām personām. Finanšu instrumenti kalpo par saimnieciskās darbības finansējumu.¹

Uzņēmuma darba organizācija starp struktūrvienībām notiek sekojoši:

3.1.att. SIA “ABC” uzņēmuma struktūrvienību organizācija par 2019.gadu²

Aprakstīts detalizētāk 3.1.att. SIA “ABC” uzņēmuma struktūrvienību organizācija par 2019.gadu. Uzņēmuma valdē ir īpašnieki un līdzīpašnieki. Administrācijā strādā galvenā grāmatvede un grāmatvedes palīgi, uzņēmuma menedžeris, mārketinga un pasākumu speciālisti. Virtuve strāda šefpavārs, kurš izstrādā ēdienkarti un atbild par virtuves darbiniekiem, pavāri, trauku mazgātāji. Par zāli atbild galvenais viesmīlis un darbojas citi viesmīļi. Par bāru atbildīgs ir galvenais bārmenis un darbojas citi bārmeņi.

Uzņēmuma organizācija sākas ar uzņēmuma valdi. Valdei ir pārstāvības tiesības, kas noteiktas statusos. Valdes locekļiem var noteikt atsevišķas vai kopīgas pārstāvības tiesības. Nosakot pārstāvības tiesības, jāievēro princips, ka katram valdes loceklim ir reālas pārstāvības tiesības.³ Valde uzņēmumā veic šādas funkcijas:

¹ Npublicētie materiāli.

² Autores veidots attēls, pamatojoties uz uzņēmuma iekšējiem materiāliem.

³ Latvijas Republikas Uzņēmuma reģistrs, pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/uznemumu-vai-komersantu/mazkapitala-sia/dibinasana/dalibnieki-un-parvalde/>, [skatīts 04.05.2019]

- 1) Lemj uzņēmumā par darbības attīstību, nākotnes plāniem, kā arī par iespēju to likvidēt.
- 2) Par darbinieku pieņemšanu un atbrīvošanu no esošā amata.
- 3) Lemj darbinieku atalgojumu jautājumus.
- 4) Izlemj par uzņēmuma pamatkapitāla tālāko darbību.
- 5) Dod rīkojumus uzņēmuma administrācijai.

Uzņēmuma administrācija veic tā vadīšanu un organizāciju, kā arī vadīšanai nepieciešamās informācijas sagatavošanu, saimniecisko darbību uzskaiti un kontroli.¹ Administrācija uzņēmumā veic šādas funkcijas:

- 1) Saņem un izpilda rīkojumus no uzņēmuma vadības.
- 2) Organizē uzņēmuma kontroli.
- 3) Organizē saimnieciskas darbības uzskaiti.
- 4) Veic uzņēmuma finanšu rādītāju analīzi.
- 5) Veic uzņēmumam nepieciešamos maksājumus.
- 6) Saņem un apstrāda informāciju no saimnieciskās darbības vietas.
- 7) Veic darbinieku atlasī.

Uzņēmuma zāles darbinieki veic viesu apkalpošanu un nodod saņemto informāciju no viesiem uz bāru un virtuvi. Zāles darbinieku funkcijas ir sekojošas:

- 1) Atbild par zāles izkārtojumu.
- 2) Laipna viesu sagaidīšana.
- 3) Viesu kvalitatīva apkalpošana.
- 4) Pasūtījumu saņemšana no viesiem.
- 5) Pasūtījumu reģistrēšana.
- 6) Pasūtījumu atdošana viesiem.
- 7) Rēķinu / čeku izrakstīšana un norēķināšanās kontrole.
- 8) Kases uzskaitē un kases žurnālu reģistrācija.
- 9) Informācijas nodošana uzņēmuma administrācijai par kases žurnālu, darbinieku iesniegumu un to darba laika uzskaiti.

Uzņēmuma bāra darbinieki atbild par dzērienu kvalitatīvo pagatavošanu un veic sekojošas funkcijas:

- 1) Atbild par bāra izkārtojumu.

¹ LZA. Terminu datubāze, pieejams:
[http://termini.lza.lv/term.php?term=administrācija&list=administrācija&lang=LV,\[skatīts 07.01.2019\]](http://termini.lza.lv/term.php?term=administrācija&list=administrācija&lang=LV,[skatīts 07.01.2019])

- 2) Atbild par bāra preču pasūtīšanu.
- 3) Viesu apkalpošana pie bāra.
- 4) Pasūtījumu saņemšana no zāles darbinieka.
- 5) Pasūtījumu izpilde.
- 6) Rēķinu / čeku izrakstīšana un norēķināšanās kontrole.
- 7) Inventarizācijas veikšana bāra.
- 8) Kases uzskaitē un kases žurnālu reģistrācija.
- 9) Informācijas nodošana uzņēmuma administrācijai par kases žurnālu, inventarizācijas aktu, darbinieku iesniegumu un to darba laika uzskaiti.

Uzņēmuma virtuves darbinieki atbild par uzņēmuma produktiem un ēdienu pagatavošanu. Virtuves darbinieki veic šādas funkcijas:

- 1) Atbild par pārtikas preču pasūtīšanu.
- 2) Pirms darba sākuma veic produktu sagatavošanu.
- 3) Saņemto pasūtījumu veikšana.
- 4) Veic kalkulācijas un ēdienkartes izgatavošanu un atjaunošanu.
- 5) Veic virtuves noliktavas inventarizāciju.
- 6) Darba dienas beigās veic virtuves sakārtošanu.
- 7) Veic informācijas nodošanu administrācijai par darbinieku iesniegumiem, darba laiku un inventarizācijas aktiem.

Autore uzskata, lai administrācija varētu veikt savu darbu, starp visām struktūrvienībām ir jābūt nepārtrauktam kontaktam. Ar informācijas apmaiņas palīdzību visi darba uzdevumi tiek izpildīti laicīgi un kvalitatīvi. Ja kāda no struktūrvienībām rada problēmas, tad deļ tā var ciest visa uzņēmuma saimnieciskā darbība. Ja kāds no darbiniekiem veic sistēmātiskas kļūdas, tas ietekmē struktūrvienības kopējo darbību, kas rezultātā ietekmē darbinieka darba samaksu, par slikti paveikto darbu. Jo uzņēmumam tas var rast zaudējumus un ietekmē restorāna reputāciju. Veicot kvalitatīvi savus pienākumus, ar to katrs darbinieks palīdz uzlabot savas struktūrvienības kopējo darbību, tas var rast uzņēmumam papildus ienākumus, kas rezultātā ietekmēs arī paša darbinieka darba samaksu uz labo pusi. Piemēram prēmijas un dāvanu piešķiršana darbiniekam, kā pateicība par izcili padarītu darbu.

Pirms restorāna administrācija izmaksā darbiniekiem darba algu, notiek garš uzskaites cikls. Uz darba samaksas izveidi ietekmē vairāki etapi. Darbinieku darba algas uzskaites veidošanas secība notiek šādi:

3.2.att. SIA “ABC” uzņēmuma algas uzskaites secība par 2019.gadu¹

Uzņēmuma SIA “ABC” darbinieku darba algas veidošana sākās ar personāla atlasi. Uzņēmuma darbinieku atlase notiek cītīgi, pieņemot darbā tikai sava amata profesionāļus ar attiecīgo izglītību, profesijas sertifikātiem un atbilstošu darba pieredzi. Darba pārrunas ir viens no svarīgākajiem darba kvalitātes etapiem. Darba pārrunu laikā tiek atrunātas visas detaļas, kas saistītas ar atalgojumu. Ja darba pārrunas notika veiksmīgi, tad tiek noslēgts darba līgums, kurā ir visa sniegtā informācija par darba attiecībām, tai skaitā darba algas apmērs.

Pēc līgumu parakstīšanas, darbinieks tiek reģistrēts elektroniskās deklarēšanas sistēmā un darbinieka līguma dati tiek ievadīti grāmatvedības programā. Uzņēmuma darbiniekam tiek sastādīts mēneša darba grafiks, kurš ir saskaņots ar darba ņēmēju. Darbinieks nostrādā attiecīgās stundas pēc saskaņota grafika. Ja darbiniekam ir stundas tarifu likme, tad

¹ Autores veidots attēls, pamatojoties uz uzņēmuma iekšējiem materiāliem.

darbiniekam katru dienu pēc darba maiņas beigām ir jāpierakstas darba laiks sarakstā. To kontrolē virtuves šefpavārs vai zāles administrātors, skatoties kādu amatu ieņēm darbinieks. Mēneša beigās atbildīgais darbinieks par darba grafiku apstiprina to un nodod administrācijai.

Pēc tā, kad uzņēmuma administrācija saņem algas uzskaites informāciju no restorāna struktūrvienībām, sākas darba algas uzskaitē. Administrācija apkopo un reģistrē saņemto informāciju grāmatvedības programmā, t.i. darbinieka nostrādāto laiku, atvaļinājumus un slimības lapas, atkarībā no sniegtās informācijas. Grāmatvedības datorprogramma veido algas sarakstu, pamatojoties uz katra darbinieka personīgo kontu un nostrādāto laiku. Grāmatvedības datorprogrammā visas darbības tiek iegrāmatotas, to veic un kontrolē grāmatvedības darbinieki.

Kad visa nepieciešamā informācija tiek ievdīta datorprogrammā, uzņēmuma galvenais grāmatvedis veic algas nodokļu maksājumus valsts speciālajā budžetā, kā arī neto algas uz katra darbinieka personīgo norēķinu kontu, konkrētajā dienā, kas ir atrunāta darba līgumā, visiem darbiniekiem vienādi. Šādā kārtībā SIA "ABC" veic darbinieku darba samaksas uzskaiti.

3.2. SIA "ABC" darbinieku algas aprēķināšana

Uzņēmums SIA "ABC" izmanto laika algas piemērošanas sistēmu, tas nozīmē, ka katram darbiniekam tiek noteikta stundas likme, kura ir atrunāta darba līgumā. Darba autore veica algas aprēķināšanu vienam no administrācijas darbiniekiem, vienam no virtuves darbiniekiem, vienam no zāles darbiniekiem un vienam no bāra darbiniekiem.

Administrācijas darbiniekam stundas likme ir 5.50 euro / stundā. Marta mēnesī viņš ir nostrādājis 160 stundas. VID neapliekamais minimums sastāda 115 euro. Darbiniekam ir iesniegta nodokļu grāmatiņa un ir viens apgadājamais. Aprēķins un uzskaitē izskatās šādi:

- 1) $160 \text{ stundas} * 5.50 \text{ euro} / \text{stundā} = 880 \text{ euro} \text{ (Bruto alga)}$
 - 2) $880 \text{ euro} * 11 \% = 96.80 \text{ euro} \text{ (VSAOI darba ņēmēja)}$
 - 3) $880 \text{ euro} - 115 \text{ euro} - 230 \text{ euro} - 96.80 \text{ euro} = 438.20 \text{ euro} \text{ (ar IIN apliekamais ienākums)}$
 - 4) $438.20 \text{ euro} * 20 \% = 87.64 \text{ euro} \text{ (IIN)}$
 - 5) $880 \text{ euro} - 96.80 \text{ euro} - 87.64 \text{ euro} = 695.56 \text{ euro} \text{ (Neto alga)}$
 - 6) $880 \text{ euro} * 24.09 \% = 211.99 \text{ (VSAOI darba devēja)}$
 - 7) $96.80 \text{ euro} + 87.64 \text{ euro} + 211.99 \text{ euro} + 0.36 \text{ euro} = 396.79 \text{ euro} \text{ (Nodokļu kopsomma, kas jāpārskaita uz valsts kasi)}$
- D 7220 "Darba samaksa (administrācijas darbinieku)"
- K 5610 "Norēķini par darba samaksu"

Aprēķināta bruto alga – 880 euro

D 5610 “Norēķini par darba samaksu”

K 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām”

DŅ VSAOI – 96.80 euro

D 5610 “Norēķini par darba samaksu”

K 5722 “Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

IIN – 87.64 euro

D 7340 “Riska nodeva”

K 5727 “Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu”

Riska nodeva – 0.36 euro

D 7320 “valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (administrācijas darbinieku)”

K 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām”

DD VSAOI – 211.99 euro

D 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām”

K 2620 “Norēķinu konti”

Pārskaitīts valsts kasē VSAOI – 308.79 euro

D 5722 “Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

K 2620 “Norēķinu konti”

Pārskaitīts valsts kasē IIN – 87.64 euro

D 5727 “Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu”

K 2620 “Norēķinu konti”

Pārskaitīts valsts kasē VID riska nodeva – 0.36 euro

Virtuves darbiniekam stundas likme ir 4.20 euro / stundā. Marta mēnesī viņš ir nostrādājis 147 stundas. VID neapliekamais minimums sastāda 145 euro. Darbiniekam ir iesniegta nodokļu grāmatiņa. Aprēķins un uzskaitē izskatās šādi:

1) $147 \text{ stundas} * 4.20 \text{ euro} / \text{stundā} = 617.40 \text{ euro} \text{ (Bruto alga)}$

2) $617.40 \text{ euro} * 11 \% = 67.91 \text{ euro} \text{ (VSAOI darba ņēmēja)}$

3) $617.40 \text{ euro} - 145 \text{ euro} - 67.91 \text{ euro} = 404.49 \text{ euro} \text{ (ar IIN aplikamais ienākums)}$

- 4) $404.49 \text{ euro} * 20 \% = 80.90 \text{ euro} (IIN)$
 5) $617.40 \text{ euro} - 67.91 \text{ euro} - 80.90 \text{ euro} = 468.59 \text{ euro} (\text{Neto alga})$
 6) $617.40 \text{ euro} * 24.09 \% = 148.73 (\text{VSAOI darba devēja})$
 8) $67.91 \text{ euro} + 80.90 \text{ euro} + 148.73 \text{ euro} + 0.36 \text{ euro} = 297.90 \text{ euro} (\text{Nodokļu kopsomma, kas jāpārskaita uz valsts kasi})$

D 7210 "Darba samaksa (strādnieku)"

K 5610 "Norēķini par darba samaksu"

Aprēķināta bruto alga – 617.40 euro

D 5610 "Norēķini par darba samaksu"

K 5723 "Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām

iemaksām"

DŅ VSAOI – 67.91 euro

D 5610 "Norēķini par darba samaksu"

K 5722 "Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli"

IIN – 80.90 euro

D 7340 "Riska nodeva"

K 5727 "Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu"

Riska nodeva – 0.36 euro

D 7310 "valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (strādnieku)"

K 5723 "Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām

iemaksām"

DD VSAOI – 148.73 euro

D 5723 "Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām

iemaksām"

K 2620 "Norēķinu konti"

Pārskaitīts valsts kasē VSAOI – 216.64 euro

D 5722 "Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli"

K 2620 "Norēķinu konti"

Pārskaitīts valsts kasē IIN – 80.90 euro

D 5727 "Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu"

K 2620 "Norēķinu konti"

Pārskaitīts valsts kasē VID riska nodeva – 0.36 euro

Zāles darbiniekam stundas likme ir 3.30 euro / stundā. Marta mēnesī viņš ir nostrādājis 135 stundas. VID neapliekamais minimums sastāda 80 euro. Darbiniekam ir iesniegta nodokļu grāmatiņa un ir divi apgadājamie. Aprēķins un uzskaitē izskatās šādi:

- 1) $135 \text{ stundas} * 3.30 \text{ euro} / \text{stundā} = 445.50 \text{ euro}$ (Bruto alga)
- 2) $445.50 \text{ euro} * 11 \% = 49.01 \text{ euro}$ (VSAOI darba ņēmēja)
- 3) $445.50 \text{ euro} - 49.01 \text{ euro} = 396.49 \text{ euro}$ (Neto alga)
- 4) $445.50 \text{ euro} * 24.09 \% = 107.32$ (VSAOI darba devēja)
- 9) $49.01 \text{ euro} + 107.32 \text{ euro} + 0.36 \text{ euro} = 156.69 \text{ euro}$ (Nodokļu kopsumma, kas jāpārskaita uz valsts kasi)

D 7210 “Darba samaksa (strādnieku)”

K 5610 “Norēķini par darba samaksu”

Aprēķināta bruto alga – 445.50 euro

D 5610 “Norēķini par darba samaksu”

K 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām”

DŅ VSAOI – 49.01 euro

D 7340 “Riska nodeva”

K 5727 “ Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu”

Riska nodeva – 0.36 euro

D 7310 “valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (strādnieku)”

K 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām”

DD VSAOI – 107.32 euro

D 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām”

K 2620 “Norēķinu konti”

Pārskaitīts valsts kasē VSAOI – 156.33 euro

D 5727 “ Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu”

K 2620 “Norēķinu konti”

Pārskaitīts valsts kasē VID riska nodeva – 0.36 euro

Bāra darbiniecei stundas likme ir 4.70 euro / stundā. Marta mēnesī viņa ir nostrādājusi 157 stundas. VID neapliekamais miniums sastāda 118 euro. Darbiniecei ir iesniegta nodokļu grāmatiņa. Aprēķins un uzskaitē izskatās šādi:

- 1) $157 \text{ stundas} * 4.70 \text{ euro} / \text{stundā} = 737.90 \text{ euro}$ (Bruto alga)
- 2) $737.90 \text{ euro} * 11 \% = 81.17 \text{ euro}$ (VSAOI darba ņēmēja)
- 3) $737.90 \text{ euro} - 118 \text{ euro} - 81.17 \text{ euro} = 538.73 \text{ euro}$ (ar IIN aplikamais ienākums)

- 4) $538.73 \text{ euro} * 20 \% = 107.75 \text{ euro} (IIN)$
 5) $737.90 \text{ euro} - 81.17 \text{ euro} - 107.75 \text{ euro} = 548.98 \text{ euro} (\text{Neto alga})$
 6) $737.90 \text{ euro} * 24.09 \% = 177.76 (\text{VSAOI darba devēja})$
 10) $81.17 \text{ euro} + 107.75 \text{ euro} + 177.76 \text{ euro} + 0.36 \text{ euro} = 367.04 \text{ euro} (\text{Nodokļu}$

kopsumma, kas jāpārskaita uz valsts kasi)

D 7210 “Darba samaksa (strādnieku)”

K 5610 “Norēķini par darba samaksu”

Aprēķināta bruto alga – 737.90 euro

D 5610 “Norēķini par darba samaksu”

K 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām

iemaksām”

DŅ VSAOI – 81.17 euro

D 5610 “Norēķini par darba samaksu”

K 5722 “Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

IIN – 107.75 euro

D 7340 “Riska nodeva”

K 5727 “ Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu”

Riska nodeva – 0.36 euro

D 7310 “valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (strādnieku)”

K 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām

iemaksām”

DD VSAOI – 177.76 euro

D 5723 “Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām

iemaksām”

K 2620 “Norēķinu konti”

Pārskaitīts valsts kasē VSAOI – 258.93 euro

D 5722 “Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

K 2620 “Norēķinu konti”

Pārskaitīts valsts kasē IIN – 107.75 euro

D 5727 “ Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu”

K 2620 “Norēķinu konti”

Pārskaitīts valsts kasē VID riska nodeva – 0.36 euro

Darba autore uzskata, ka uzņēmums SIA “ABC” varētu izmantot ne tikai laika algas piemērošanas sistēmu, bet arī akorda algas sistēmu. Piemēram administrācijai maksāt katru

mēnesi atrunātu darba algas apmēru par izpildītu darba apjomu, tā kā administrācija strādā vienādu darba laiku (8 stundas dienā, 5 dienas nedēļā).

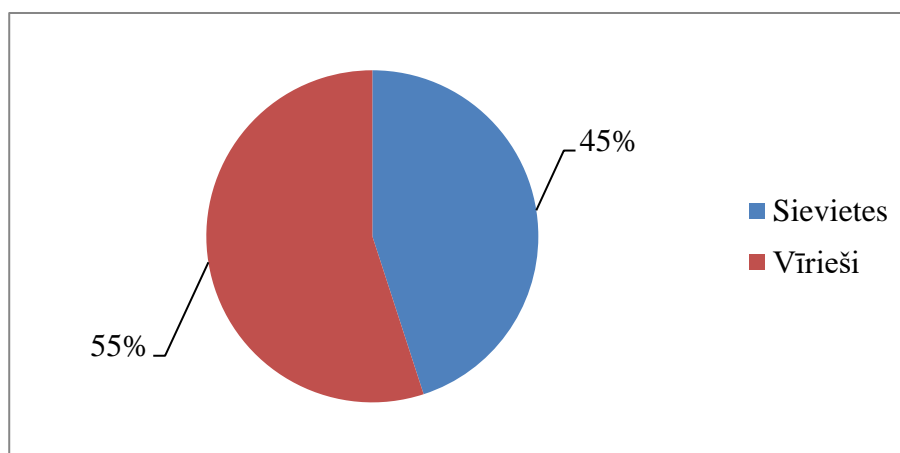
3.3. SIA “ABC” anketēšanas datu analīze

Anketas analīze ļauj iegūt statistiskos datus uzņēmumā, kas nepieciešami, lai uzlabotu darba apstākļus. Anketas metode ir viens no veidiem, kā sazināties ar darbiniekiem, lai iepazītos ar darbinieku viedokli par interesējošiem jautājumiem.

Darba autore veica anketēšanu, ar mērķi noskaidrot uzņēmuma SIA “ABC” darbinieku informētību un apmierinātību par darba samaksu, lai izvirzītu priekšlikumus darba samaksas piemērošanas politikas uzlabošanai.

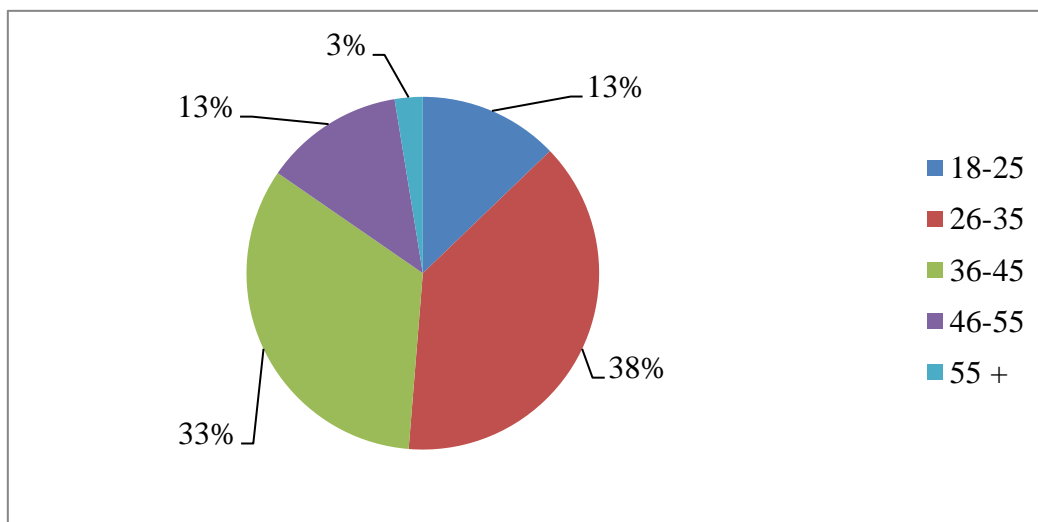
No sākuma darba autore aptaujāja uzņēmuma SIA “ABC” īpašnieku. Aptaujas mērķis bija izprast uzņēmuma darba samaksas piemērošanas politiku. Aptaujas laikā, tika uzdoti vairāki jautājumi, kas skar ne tikai darbinieku pamatalgas, bet arī prēmijas un bonusu sistēmas. Tika noskaidrots, ka uzņēmums izmanto laika algas piemērošanas sistēmu, tas nozīmē, ka katram darbiniekam tiek noteikta stundas likme, kura ir atrunāta darba līgumā. Tomēr stundas likme nav nemainīgs lielums, darba devējs var to paaugstināt vai samazināt, atkarībā no tā, vai darbinieks pienācīgi pilda savus darba pienākumus. Reizi pusgadā uzņēmuma SIA “ABC” menedžeris veic darbinieku pienākumu izpildes novērtējumu, kas ir pamats lēmumam par stundas likmes izmaiņu. Pēc uzņēmuma īpašnieka domām, uzņēmuma darbiniekiem nav jāpiemēro prēmiju un bonusu sistēma, jo uzskata, ka stundas tarifa likme ir pietiekoši augsta.

Darba autore veica anketēšanu uzņēmumā SIA “ABC” darbinieku vidū, kas skar darba algu un ar to saistītos jautājumus. Darbiniekiem piedāvātā anketa sastāv no 11 jautājumiem, (sk. 2 pielikumu).

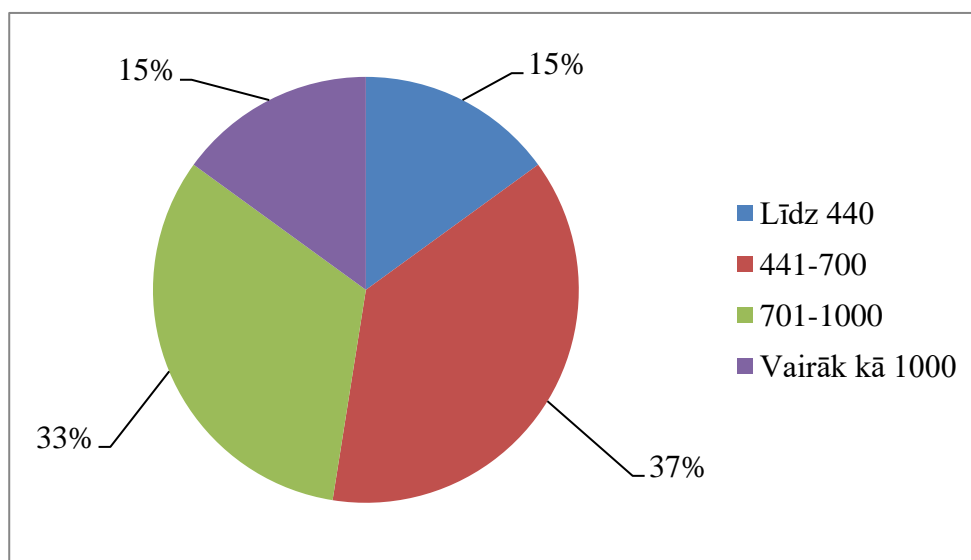
3.3.att. SIA “ABC” uzņēmuma darbinieku dzimuma grupu sadalījums uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

Darba autore secina, ka 55 % no uzņēmuma SIA “ABC” darbiniekiem ir vīrieši, kas ir par 10 % punktiem vairāk, nekā sievietes.

3.4.att. SIA “ABC” uzņēmuma darbinieku vecumu grupu sadalījums uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

Darba autore secina, ka vecuma grupā no 26 līdz 35 gadiem ir visvairāk darbinieku uzņēmumā SIA “ABC”. Nākamā pēc darbinieku skaita ir vecuma grupa no 36 līdz 45 gadiem, tas nozīmē ka lielākais darbinieku īpatsvars ir vecāka gadagājuma cilvēki. Tikai 3 % no uzņēmuma darbiniekiem ir vecāki par 55 gadiem.

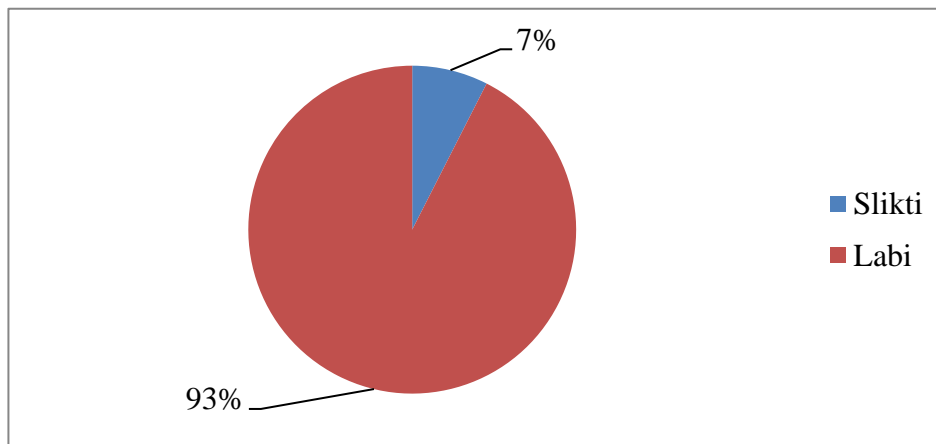

3.5.att. SIA “ABC” uzņēmuma darbinieku ienākumu līmeņa struktūra uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

Lielākai darbinieku daļai ienākuma līmenis mēnesī ir no 441 līdz 700 euro, kas atbilst vidējam ienākuma līmenim Rīgā, kā tika noteikts diplomdarba pirmajā nodaļā. Tikai 15 % no

uzņēmuma darbiniekiem saņēmu algu vairāk kā 1000 euro un arī 15 % no darbiniekiem saņēmu algu, mazāku par 440 euro.

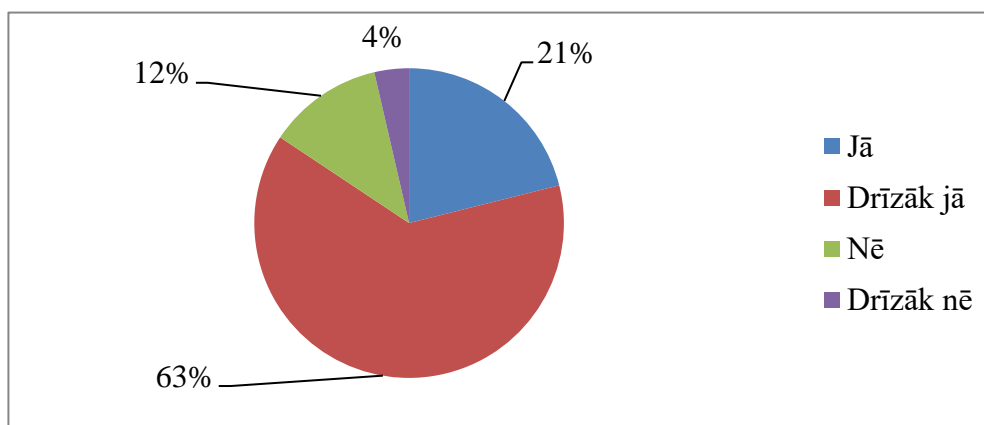
1) Kā uzņēmums SIA "ABC" ir nodrošinājis Jūs ar visu iekšējo / ārējo apmācību, kas nepieciešama darba pienākumu pildīšanai?

3.6.att. SIA "ABC" uzņēmuma darbinieku nodrošinājums ar apmācībām uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

Gandrīz visi uzņēmuma darbinieki atzīmēja, ka tika nodrošināti ar visu iekšējo un ārējo apmācību, kas nepieciešama darba pienākumu pildīšanai. Tas ir ļoti labs rādītājs, kas nozīmē ka uzņēmums domā par personāla prasmju attīstību, kas varētu ietekmēt uzņēmuma finansiālo stāvokli uz labo pusi.

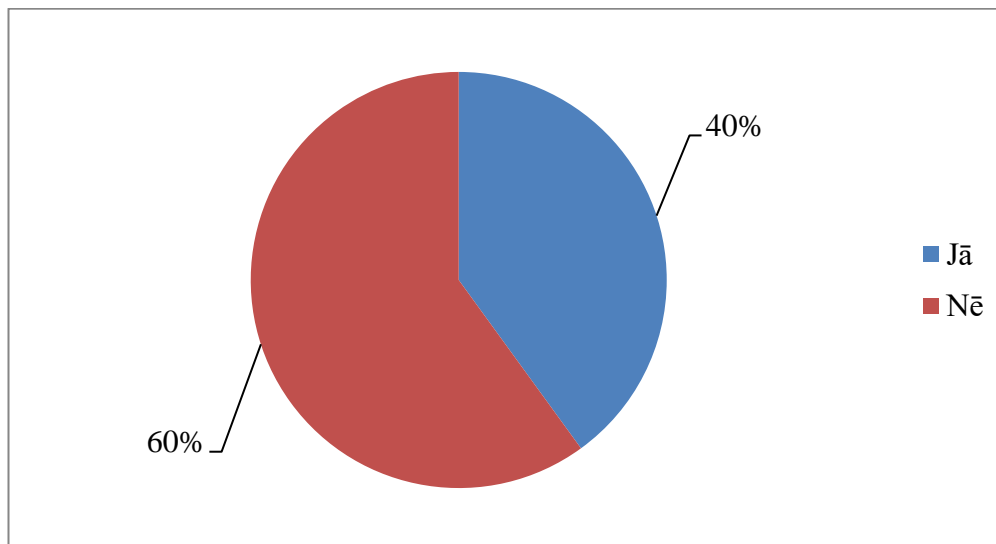
2) Vai Jūs esat apmierināts/-a ar pašreizējo atalgojuma sistēmu (alga,prēmijas, bonusu)?

3.7.att. SIA "ABC" uzņēmuma darbinieku apmierinātība ar pašreizējo atalgojuma sistēmu uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

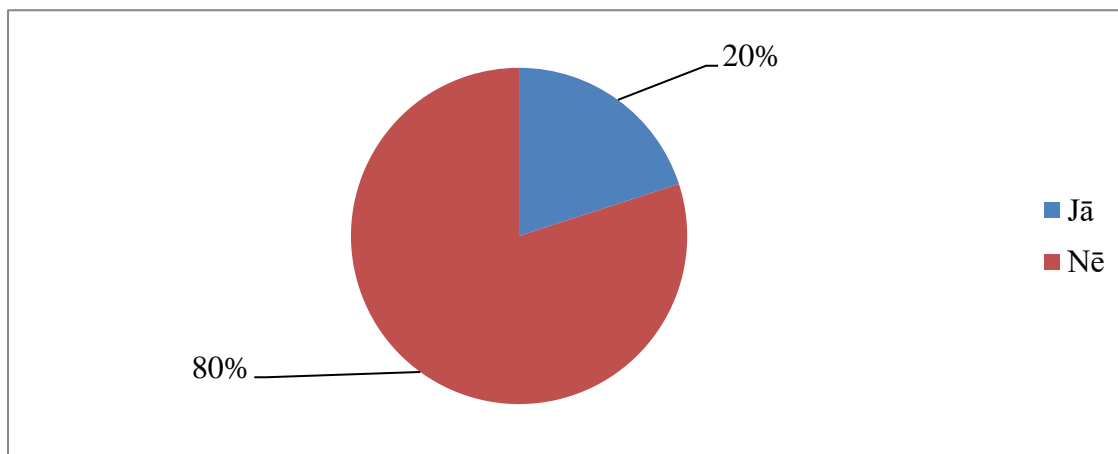
Tikai 12 % uzņēmuma darbinieki ir atbildējuši, ka nav apmierināti ar pašreizējo atalgojuma sistēmu, bet 63 % ir drīzāk apmierināti, nekā neapmierināti ar atalgojumu sistēmu. 21 % no anketēšanas dalībniekiem ir viennozīmīgi apmierināti.

Anketā autore ietvēra arī jautājumu “Vai Jūsu uzņēmumā ir prēmijas vai bonusi?”, taču uz to visi aptaujātie atbildēja noraidoši. Līdz ar to pēc anketēšanas rezultātiem, darba autore secina, ka uzņēmumā netiek piemērotā bonusu un prēmiju sistēma. Autoresprāt, tas ir vērtējams negatīvi, jo par katru labi padarīto darbu ir jāmotīve darbinieks. Tad darbiniekiem būtu lielāka motivācija un atdeve darba pienākumu izpildē.

3.8.att. SIA “ABC” uzņēmuma darbinieku informētība par darba algas aprēķināšanu uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

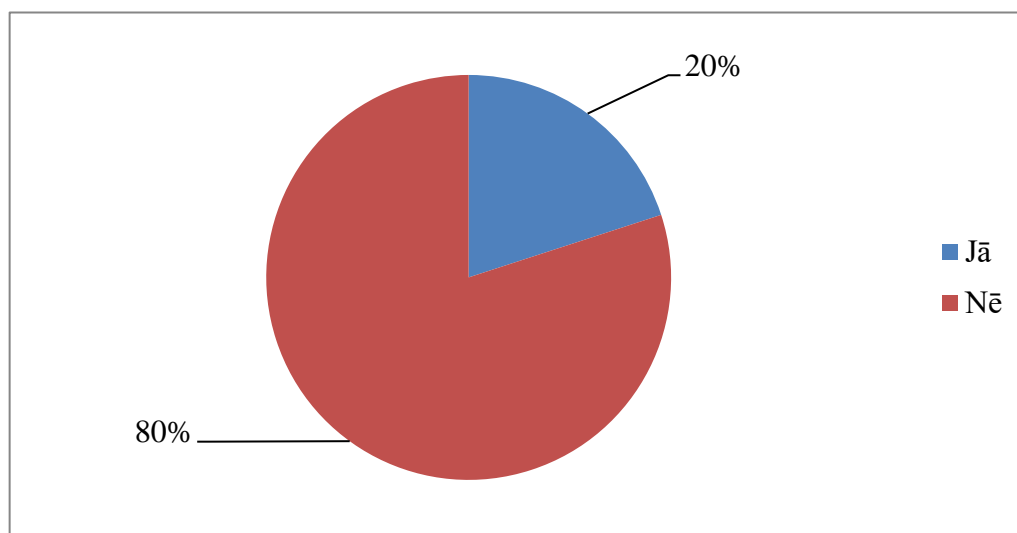
Vairāk par pusi no uzņēmuma darbiniekiem nezina, kā tiek aprēķināta viņu darba alga. Tikai 40 % no uzņēmuma darbiniekiem zina algas aprēķināšanas gaitu.

3.9.att. SIA “ABC” uzņēmuma darbinieku informētība par VSAOI maksājumiem uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

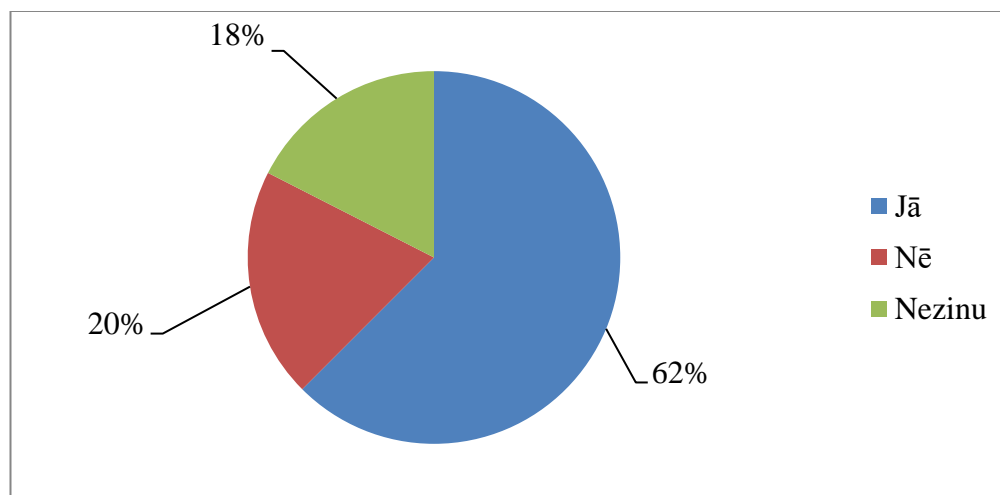
Lielākā daļa no uzņēmuma darbiniekiem nezina cik lielā apmērā viņi ikmēnesī maksā Valsts sociālas apdrošināšanas obligātās iemaksās valsts budžetā. Tas ir ļoti slikts rādītājs, jo tikai 20 % no uzņēmuma darbiniekiem to izprot. Tā kā uzņēmuma darbinieki nav informēti par viņu veikto Valsts sociālo apdrošināšanas obligāto iemaksu apmēru, līdz ar to darbinieki

nevar paredzēt arī attiecīgus sociālās apdrošināšanās pakalpojumu, proti, pabalstu un pensiju apmēru.

3.10.att. SIA “ABC” uzņēmuma darbinieku informētība par IIN maksājumiem uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

Tikai 20 % no uzņēmuma darbiniekiem izprot, cik lielā apmēra no viņu algas tiek ieturēts Iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Lielākā daļa no uzņēmuma darbiniekiem nezina cik lielā apmērā ikmēnesī no viņu algas tiek ieturēts Iedzīvotāju ienākuma nodoklis.

3.11.att. SIA “ABC” uzņēmuma darbinieku vēlme būt nodrošinātiem ar informāciju saistītu ar darba algu uz 2019.gadu, pamatojoties uz anketēšanas rezultātā iegūtiem datiem

Kā tika noskaidrots iepriekšējos jautājumos, uzņēmuma darbinieki vairākumā neizprot darba algas aprēķināšanu, bet 62 % no darbinieku kopuma vēlas izprast algas aprēķināšanās gaitu, būt nodrošināti ar visu saistītu informāciju.

Anketēšanas gaitā, uzņēmuma personālam bija iespēja rakstveidā noformulēt savus ieteikumus uzņēmuma vadībai par darba algu uzņēmumā un ar to saistītiem jautājumiem. Viena trešdaļa nesniedza nekādus priekšlikumus, tas nozīmē, ka viņi nav ieinteresēti savas darba algas uzlabošanas iespēju izmantošanai. Ļoti daudz uzņēmuma darbinieki ieteica ieviest bonusu un prēmiju sistēmu, tāda veidā motivēt darbiniekus strādāt labāk. Bija arī ieteikumi paāugstināt minimālo stundas likmi, tas nozīmē, ka tomēr uzņēmuma darbinieki neuzskata savas darba algas par augstām. Bija arī daži ieteikumi, kuri nav saistīti ar darba algu, bet ir saistīti ar darba organizāciju. Sezonalitāte ļoti ietekmē cilvēku plūsmu restorānā, līdz ar to bija ieteikumi vasaras sezonā darba maiņā likt vairāk darbiniekus, bet ziemas periodā mazāk, tas kopumā varētu optimizēt uzņēmuma izdevumus, saistītus ar darba samaksu.

Darba autore secina, ka uzņēmuma darbiniekiem netiek skaidrota darba algas aprēķināšanas kārtība, kas autoresprāt ir jāmaina. Tā kā uzņēmuma darbiniekiem ir izteikta vēlme būt informētiem par to, kā tiek rēķināta viņu alga, uzņēmuma vadībai ir ieteicams, parakstot darba līgumu ar darba ņēmēju, dot skaidrojumu, kā tiks aprēķināta viņa darba samaksa, kāda daļa no tās tiks ieturēta Iedzīvotāju ienākuma nodoklim, cik lielā apmērā tiek veiktas Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, kā arī kādi atvieglojumi un neapliekamais minimums tiek piemērots. Darba autore piekrīt darbinieku viedoklim par bonusu un prēmiju sistēmas ieviešanas nepieciešamību, jo kā jau darba autore minēja iepriekš, piemaksu pamatgai sistēmas ieviešana motivēs darbiniekus veikt savus darba pienākumus daudz cītīgāk un produktīvāk.

3.4. SIA “ABC” darba algas analīze

Autore izveidoja tabulas, lai atspoguļotu algas analīzi uzņēmumā SIA “ABC”. Lai veiktu analīzi, tabulā 3.1. tiek apskatīts, kāds darba samaksas īpatsvars ir neto apgrozījumā. Tabulā 3.2. tiek aplūkots procentuālais algu sadalījums kopējā izmaksatājā darba samaksā. Tabulā 3.3. un 3.4. tiek aplūkots procentuālas izmaiņas par katru gadu, salīdzinājumā ar iepriekšējo. Analizējamais laika periods ir no 2016.gada līdz 2018.gadam.

Autore veica aprēķinu, kurā var redzēt kādu procentuālo apjoma daļu darba samaksa aizņem no kopēja neto apgrozījuma. Tas parāda, cik procentuāli daudz aiziet uz darbinieku darba samaksu no uzņēmuma neto ieņēmumiem. Aprēķina rezultāts parāda, ka par pēdējiem trīs gadiem vidēji darba samaksas īpatsvars bija aptuveni 30 % no neto apgrozījuma. Rādītāji palielinājās uz 2018.gadu. Autore uzskata kā šis procentuālais sadalījums ir racionāls un uzņēmumam paliek pietiekams ieņēmumu daudzums citām izmaksām, pēc darba samaksas izmaksām, sk. 3.1. tabulu.

3.1. tabula

SIA "ABC" darba samaksas īpatsvars neto apgrozījumā 2016.g – 2018.g.

Gads	Aprēķins	Apjoms %	Neto apgrozījums €	Darba samaksa kopā €
2016	D.s.kopā / Neto * 100	28.17	1085819	305848
2017	D.s.kopā / Neto * 100	29.89	1116596	333697
2018	D.s.kopā / Neto * 100	32.40	1215048	393686

Administrācijas algas apjoms no kopējās uzņēmuma izmaksātās darba samaksas apmēra sastādā par 2016.gadu 10.12 %. 2017.gadā administrācijas procentuālais darba samaksas apjoms no kopējās uzņēmuma izmaksātās darba samaksas samazinājās, salīdzinājuma ar 2016.gadu un 2018.gadā procentuālais administrācijas darba samaksas īpatsvars samazinājās vēl vairāk. Strādnieku algas apjoms no kopējās uzņēmuma izmaksātās darba samaksas apmēra par 2016.gadu sastādā 55.87 %. 2017.gadā strādnieku procentuālais darba samaksas apjoms no kopējās uzņēmuma izmaksātās darba samaksas palielinājās salīdzinājuma ar 2016.gadu un sastāda jau 57.91 %. 2018.gadā procentuālais strādnieku darba samaksas īpatsvars pavisam nebūtiski, bet atkal palielinājās. Sociālo iemaksu izmaksu īpatsvars no kopējās uzņēmumā izmaksātās darba samaksas apmērā, katru gadu sastādīja ap 20 %, sk. 3.2. tabulu.

3.2. tabula

SIA "ABC" darbaspēka izmaksu sastāvdaļas 2016.g – 2018.g.

Sadalījums	Aprēķins	2016. gads		2017. gads		2018. gads	
		Apjoms €	Apjoms %	Apjoms €	Apjoms %	Apjoms €	Apjoms %
Administrācija	Apjoms / kopā * 100	30949 €	10.12	32050 €	9.60	36240 €	9.21
Strādnieki	Apjoms / kopā * 100	170877 €	55.87	193231 €	57.91	228096 €	57.94
Sociālo iemaksu izmaksas	Apjoms / kopā * 100	63591 €	20.79	65817 €	19.73	79902 €	20.29

2016.gadā Latvijā minimālas darba algas apmērs bija 370 euro, 2017.gadā minimālas mēneša algas apmērs palielinājas par 10 euro, un 2018.gadā minimāla mēneša alga sastādīja 430 euro.¹ Iedzīvotāju ienākuma nodoklis no 2016.g. – 2017.g. bija 23 %, bet 2018.gadā iedzīvotāju ienākuma likmei bija izveidota jauna reforma. Nodokļa likme bija jāmaksā no gada apliekamā ienākuma un tie ir:

- 1) 20 %, ja gada ienākums ir līdz 20 004 euro;
- 2) 23 %, ja gada ienākumi pārsniedz 20 004 euro, bet nepārsniedz 55 000 euro;
- 3) 31.4 %, ja gada ienākumi ir virs 55 000 euro;²

Neapliekamais minimums pēc MK noteikumiem Nr.1 par neapliekamā minimuma un nodokļa atvieglojuma apmēru iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanai, kas stājās spēkā 07.01.2016 un zaudēja savu spēku ar 01.01.2018, 2016.gadā sastādīja 75 euro.³ 2017.gadā neapliekamais minimums apmērs sastādīja 60 euro.⁴ Sākot ar 2018.gadu stājās spēkā diferencētais neapliekamais minimums, tātad ienākumiem līdz 440 euro mēnesī maksimālais neapliekamais minimums ir 200 euro, bet virs 440 līdz 1000 euro ienākumiem mēnesī neapliekamais minimums proporcionāli samazinās. Ienākumiem virs 1000 eur neapliekamais minimums netiek piemērots. Sākot ar 2019.gadu princips palika tāds pats, bet mainījās maksimālais ienākumu apmērs, to apmērs pieauga līdz 1100 euro mēnesī.⁵ Valsts sociālas apdrošināšanas kopējas iemaksas likmes uz 2016.gadu un 2017.gadu sastādīja 34.09 %, bet 2018.gadā tika pievienots 0.5 % pie darba ņēmēja likmes un 0.5 % pie darba devēja likmes, kas tika pamatots ar obligāto veselības apdrošināšanu. 2018. gadā valsts sociālas apdrošināšanas kopējas iemaksas likme sastādīja 35.04 %⁶, sk. 3.3.tabulu.

¹ Vienotie internet dati, minimālas algas likmes, pieejams: https://www.vid.lv/minimalas_algas_likmes.html, [skatīts 08.05.2019]

² Debets- kredīts, algas nodokļu likme, pieejams: <https://www.d-k.lv/lat/documents/helpfulinformation/15205/22178/> [skatīts 08.05.2019]

³ MK noteikumi Nr.1, Noteikumi par neapliekamā minimuma un nodokļa atvieglojuma apmēru iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanai, pieejams : <https://likumi.lv/ta/id/279022-noteikumi-par-neapliekama-minimuma-un-nodokla-atvieglojuma-apmeru-iedzivotaju-ienakuma-nodokla-aprekinasanai>, [skatīts 08.05.2019]

⁴ J. Neilande, nodokļu likmes 2017.gadā, iFINANSES, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/nodokli/citi/nodoklu-likmes-2017-gada/10852>, [skatīts 08.05.2019]

⁵ iFINANSES, nodokļu likmes 2019.gadā, pieejams: <https://ifinances.lv/raksti/nodokli/citi/nodoklu-likmes-2019/14381>, [skatīts 08.05.2019]

⁶ Vienota internet dati, VSAOI likmes, pieejams: <https://www.vid.lv/vsaoui-likmes.html>, [skatīts 08.05.2019]

2016. gada un 2017. gada bruto algu apjomu sadalījums un to analīze uzņēmumā

			2016. gads	2017. gads
Sadalījums	Aprēķīns	Izmaiņas %	Apjoms €	Apjoms €
Administrācija	$(2017.g.-2016.g.) / 2017.g. * 100$	3.44	30949 €	32050 €
Strādnieki	$(2017.g.-2016.g.) / 2017.g. * 100$	11.57	170877 €	193231 €
Sociālo iemaksu izmaksas	$(2017.g.-2016.g.) / 2017.g. * 100$	3.38	63591 €	65817 €

SIA "ABC" darba samaksas apmērs, salīdzinot ar 2016.gadu, 2017.gadā ir pieaudzis. Administrācijas darba samaksas izmaksas pieauga par 3.44 % un strādnieku darba samaksa pieauga par gandrīz 12 %. VSAOI pieauga par 3.38 %. Uz to varēja ietekmēt iespējamais darbinieku skaita pieaugums, valdes pieņemtais lēmums par darbinieku algas palielinājumu, vai arī nebūtisks minimālas algas palielinājums, sk. 3.3. tabulu.

2017. gada un 2018. gada bruto algu apjomu sadalījums un to analīze uzņēmumā

			2017. gads	2018. gads
Sadalījums	Aprēķīns	Izmaiņas %	Apjoms €	Apjoms €
Administrācija	$(2017.g.-2016.g.) / 2017.g. * 100$	11.56	32050 €	36240 €
Strādnieki	$(2017.g.-2016.g.) / 2017.g. * 100$	15.29	193231 €	228096 €
Sociālo iemaksu izmaksas	$(2017.g.-2016.g.) / 2017.g. * 100$	17.63	65817 €	79902 €

SIA "ABC" darba samaksas apmērs, salīdzinot ar 2017.gadu, 2018.gadā ir pieaudzis vairāk, nekā no 2016.gada uz 2017.gadu. Administrācijas darba samaksas izmaksas pieauga par 11.56 % un strādnieku darba samaksa pieauga par 15.29 %. VSAOI pieauga par 17.63 %. Uz to varēja ietekmēt 2018.gada būtiskas izmaiņas darba samaksas aprēķināšana un nodokļu piemērošana. Tā kā 2018.gadā minimāla mēneša alga pieauga par 40 euro, salīdzinājuma ar 2017.gadu, bija būtiskas izmaiņas iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes piemērošanā, kā arī neapliekamā minimuma pieaugums līdz 200 euro, ienākumiem līdz 440 euro, tad tas viss ietekmēja 2018.gada darba samaksas pieaugumu, sk. 3.4 tabulu.

Pēc autores domām 2018.gada veikta reforma algas aprēķināšanās kārtībā, ir arī trūkums. Autore uzskata, ka reforma var veicināt ēnu ekonomikas attīstību, jo šīs reformas rezultātā darba dēvējiem ir jāmaksā lielāki algas nodokļi, tādēļ tas var novest līdz tam, ka uzņēmumi maksās daļu no algas aploksnēs, izvairoties no pilnā apmēra nodokļu nomaksas par darbiniekiem. Autore aplūkoja ārvalstu investoru pārskatu, kurā investori izteica savu viedokli par ēnu ekonomiku Latvijā.

Pamatojoties uz Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) ēnu ekonomikas pārskatu var secināt, ka ēnu ekonomika rada negodīgu konkurētspēju starp tiem, kas maksā nodokļus jo nodokļiem netiek iekasēta pietiekami daudz naudas, tāpēc tiek pacelti nodokļi un tas atkal ietekmē uzņēmumus, kas faktiski maksā nodokļus, tādējādi vēl vairāk pasliktinot konkurenci. Īpaši tas ir jūtams mazumtirdzniecībā, kas vēlas strādāt godīgi, un ne visi tādā konkurencē var izdzīvot. Investori uzskata, ka aplokšņu algas tiek vispārpieņemtas kā prakse, un mūsdienās tas vairs nav pārsteigums. Problēma ar jauniešiem, kuriem turpmāk nerūp ne nodokļu maksāšana, ne viņu pensijas, kas atvieglo uzņēmumam nemaksāt nodokļus un turpināt maksāt algas aploksnēs, jo no darbinieku puses nekas netiek ziņots. No investoru skatu punkta ēnu ekonomika liek ārzemniekiem ieguldīt vairāk līdzekļu uzņēmumos, kas vietējiem izraisa komfortus apstākļus un pierašanu pie tādas sistēmas, kas ir sakne vietējā kultūrā. Ēnu ekonomika grauj Latvijas reputāciju starptautiskajā biznesa arēnā. Investoriem ir ļoti grūti spriest par turpmāko ārvalstu kapitāla ieplūšanu Latvijā, jo tie uzskata, ka Valsts ieņēmumu dienestā un Finanšu ministrijā trūkst skaidras informācijas, kas palīdzētu izprast ēnu ekonomikas apmērus un tendences. Ilgtermiņā ir svarīgi aprēķināt ieguldījumu atdevi, un tas nav iespējams, ja valsts iestādes katru gadu maina "spēles noteikumus". Iespējams tādi investoru uzskati rodas dēļ sliktas pārredzamības uz nākotni nodokļos un likumdošanā kopumā. Algas aploksnēs ietekmē pat publiskos konkursus uzņēmumiem no valsts un privāta sektora. Pateicoties aplokšņu algām, pretendenti var piedāvāt zemākas cenas un tādējādi

uzvarēt konkursā. Ietaupījums no iepirkuma parasti ir zemāks nekā tad, ja uzvarētājs maksātu visus nodokļus un valstij būtu jāmaksā augstāka cena.¹

Autore secina, ka uzņēmuma SIA "ABC" darba samaksas vidējais īpatsvars bija aptuveni 30 % no neto apgrozījuma. Rādītāji palielinājās uz 2018.gadu. Autore uzskata kā šis procentuālais sadalījums ir pārdomāts un racionāls. Autore atbalsta darba samaksas tendenci palielināties. Uzņēmuma darba samaksas palielināšanās visdrīzāk ir saistīta ar to, ka 2018.gadā tika veikta algas nodokļu reforma, kas pozitīvi ietekmēja darbinieku neto algas apmēru, bet autore uzskata ka šī reforma var attīstīt ēnas ekonomikas palielināšanu.

¹Foreign investors council in Latvia. Foreign investors' viewpoint on the Shadow Economy in Latvia, KPMG mya 2016, pieejams: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2017/04/Shadow_Economy_May-25_FINAL.pdf, [skatīts 09.05.2019]

SECINĀJUMI

1) Darba samaksa ir viens no svarīgākajiem aspektiem darba attiecībās starp darbinieku un darba devēju. Lai iestātos darba attiecības, jānoslēdz darba līgums ar darba devēju. Parakstot darba līgumu, obligāti jāiepazīstina ar darba līguma saturu, lai pēc tam nerastot domstarpības starp darba devēju un darbinieku. Darbiniekam darba līgumā ir jābūt norādītai darba samaksas apmērs un citai informācijai, ko nosaka LR "Darba likums".

2) Darba devējam jāpiemaksā darbiniekam par papildus paveikto darbu, tas ir naktsdarbs (ne mazāk kā 50 % no darbiniekam noteiktās stundas vai dienas algas likmes), darbs kas saistīts ar īpašu risku, visas virsstundas un svētku dienas (ne mazāk kā 100 % no darbiniekam noteiktās stundas vai dienas algas likmes). Darba devējam ir pienākums, piešķirt ikgadējo atvaļinājumu, kuru ir pelnījis darba ņēmejs uz likuma pamata. Darba devējam jāizmaksā slimības nauda par izsniegto darbiniekam darbanespējas A lapu. Darbiniekam, kurš, nepārtraucot darbu, mācās jebkura veida izglītības iestādē, saskaņā ar darba koplīgumu vai darba līgumu piešķir mācību atvaļinājumu ar darba algas saglabāšanu vai bez tās.

3) Darba alga sastāv no nostrādā laika, kas tiek iedalīta laika algā un akord algā. No algas ir jābūt atskaitīti darba algas nodokļi, kas ir VSAOI un IIN. Latvijā sākot ar 2018. gadu tiek piemērots diferencētais neapliekamais minimums un progresīvais iedzīvotāju ienākumu nodoklis.

4) Lielākā vidēja alga ir Rīgā un mazākās vidējās algas ir Daugavpilī un Rēzeknē. Atalgojamāka nozare periodā no 2016.gada līdz 2018.gadam bija "Finanšu un apdrošināšanas darbības" un viszemāk atalgojamā nozare periodā no 2016.gada līdz 2018. gadam bija "Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi". Salīdzinot ar 2016. gadu strādnieku vidējās bruto darba samaksas pēc nozares uz 2018. gadu visvairāk pieauga "Veselība un sociālā aprūpe, kas saistīts ar to, ka 2018. gada budžetā vairāk nekā 90 milj. eiro tika novirzīti darba samaksas palielinājumam ārstniecības personām.

5) SIA "ABC" uzņēmums 2018.gadu pabeidza ar zaudējumiem, neskatoties uz to, ka neto apgrozījums paāugstinājās par 8%, salīdzinot ar iepriekšējā gada apgrozījumu. Zaudējumi radās dēļ zemes nomas līguma termiņa beigām, tā rezultāta nācas pārdot ēku, kur atrodas restorāns, zemes gabala īpašniekiem.

6) SIA "ABC" uzņēmuma neto apgrozījumu ļoti ietekmē sezonālitate un laika apstākļi, kā arī tūrisma līmenis valstī, sakarā ar to, ka restorānā vasarā un pavasarī tiek atvērta āra terase. Bet rudens un ziemas mēnešos cilvēku pieplūde daudzkārt mazāka, jo laikapstākļi ir sliktāki un cilvēkiem pazūd vēlēšanas pavadīt savu atpūtas laiku ārpus mājām.

7) SIA "ABC" uzņēmuma galvenie līdzekļu avoti ir ieņēmumi no pamatdarbības. Uzņēmuma nozīmīgākie finanšu instrumenti ir aizņēmumi no juridiskām un fiziskām personām.

8) SIA "ABC" uzņēmumā par pēdējiem trīs gadiem vidēji darba samaksas īpatsvars bija aptuveni 30 % no neto apgrozījuma. Rādītāji palielinājās uz 2018.gadu SIA "ABC" uzņēmumā, administrācijas darba samaksa ar katru gadu bija samazināta, toties strādnieku darba samaksa bija palielināta.

9) SIA "ABC" uzņēmumā, par visu analizējamo periodu lielākais īpatsvars no kopējas darba samaksas ir strādnieku algas, kas ir vidēji 57 %, tad seko sociālās iemaksas ar vidēji 20 %. Ap 13 % ir iedzīvotāju ienākumu nodoklis un mazākais īpatsvars ir administrācijas darba samaksai.

10) 2018.gada veiktās reformas rezultāta darba dēvējiem ir jāmaksā lielāki algas nodokļi, tādēļ tas var novest līdz tam, ka uzņēmumi maksās daļu no algas aploksnēs, izvairoties no pilnā apmēra nodokļu nomaksas par darbiniekiem.

PRIEKŠLIKUMI

1) SIA "ABC" uzņēmuma valdei - vajadzētu piešķirt mācību atvaļinājumu, izmaksājot vidējo izpeļņu, jo tad ir iespēja pilnvērtīgi uzrakstīt diplomdarbu. Ja tiks garantēti finanšu līdzekļi, tad tas vairāk motivēs darbiniekus pašizglītoties.

2) SIA "ABC" uzņēmuma administrācijai – lai administrācija varētu veikt savus darba uzdevumus laicīgi un kvalitatīvi, starp visām struktūrvienībām ir jābūt nepārtrauktam kontaktam, jo ja kāds no darbiniekiem veic sistēmātiskas kļūdas, tas ietekmē struktūrvienības kopējo darbību, kas rezultātā ietekmē darbinieka darba samaksu, par slikti paveikto darbu.

3) SIA "ABC" uzņēmuma valdei - lai neto apgrozījumu neietekmē rudens un ziemas sezona, uzņēmums var atvert ziemas terasi, teorētiski kas varētu palielināt restorāna platību un viesu skaitu.

4) SIA "ABC" uzņēmuma valdei - varētu izmantot ne tikai laika algas piemērošanas sistēmu, bet arī akorda algas sistēmu. Piemēram administrācijai maksāt katru mēnesi atrunātu akorda darba algas apmēru par izpildītu darba apjomu, tā kā administrācija strādā vienādu darba laiku (8 stundas dienā, 5 dienas nedēļā).

5) SIA "ABC" uzņēmuma administrācijai - parakstot darba līgumu ar darba ņēmēju, dot skaidrojumu, kā tiks aprēķināta darbinieku darba samaksa, kāda daļa no tās tiks ieturēta Iedzīvotāju ienākuma nodoklim, cik lielā apmērā tiek veiktas Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, kā arī kādi atvieglojumi un neapliekamais minimums tiek piemērots.

6) SIA "ABC" uzņēmuma valdei – vajadzētu ieviest prēmiju un bonusu sistēmu, tas vairāk motivētu darbiniekus veikt savus darba pienākumus ar lielāku atdevi.

IZMANTOTA LITERATŪRA UN AVOTI

LR likumi

1. LR likums. Darba likums 59 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 15.03.2019]
2. LR likums. Darba likums, 1. nodaļa, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 03.04.2019]
3. LR likums. Darba likums, 149 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]
4. LR likums. Darba likums, 150 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]
5. LR likums. Darba likums, 154 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]
6. LR likums. Darba likums, 155 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]
7. LR likums. Darba likums, 157 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 25.03.2019]
8. LR likums. Darba likums, 2. nodaļa, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 03.04.2019]
9. LR likums. Darba likums, 5. nodaļa, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 03.04.2019]
10. LR likums. Darba likums, 62 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 17.03.2019]
11. LR likums. Darba likums, 75 pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>, [skatīts 24.04.2019]
12. LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 11pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 25.03.2019]
13. LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 12pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 25.03.2019]
14. LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 13pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 27.03.2019]
15. LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 18pants, pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 27.03.2019]

16. LR likums. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu, 19pants, pieejams:
<https://likumi.lv/doc.php?id=38051>, [skatīts 27.03.2019]

MK noteikumi

17. MK noteikumi Nr. 836 Noteikumi par uzņēmējdarbības riska nodevu 2017.
Gadā, pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/287608-noteikumi-par-uznemejdarbibas-riska-valsts-nodevu-2017-gada>, [skatīts 29.04.2019]
18. MK noteikumi Nr.1, Noteikumi par neapliekamā minimuma un nodokļa atvieglojuma apmēru iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanai, pieejams :
<https://likumi.lv/ta/id/279022-noteikumi-par-neapliekama-minimuma-un-nodokla-atvieglojuma-apmeru-iedzivotaju-ienakuma-nodokla-aprekinasanai>, [skatīts 08.05.2019]

Statistisko datu avoti

19. Centrāla statistikas pārvalde. Bezdarba līmenis Latvijā, pieejams:
<https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/nodarbinatiba/meklet-tema/2583-bezdarbs-2018-gada>, [skatīts 19.04.2019]
20. Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze, pieejams:
https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__dsamaksa__ikgad/DSG070.px, [skatīts 15.04.2019]
21. Iedzīvotāju naudas ieņēmumi.. Centrālā statistikas pārvalde, pieejams:
<https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/mba/tabulas/iig010/iedzivotaju-naudas-ienemumi-videji-menesi-euro>, [skatīts 21.03.2019]

Grāmatas

22. **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.** Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA Izglītības soļi, 2004. 176.lpp.
23. **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.** Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA Izglītības soļi, 2004. 179.lpp.
24. **Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R.** Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2016. 204. lpp.
25. **Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R.** Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2016. 213. lpp.

26. **Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R.** Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2016. 222. lpp.
27. **Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Gardāne M.** Finanšu grāmatvedība. Rīga, SIA „Izdevniecība RaKa”, 2004. 43. lpp.
28. **V. Kvēle**, grāmatvedības jēdzineu skaidrojoša vārdnīca, izdevniecība “Avots”, 2005. 246. lpp.
29. **V. Kvēle**, grāmatvedības jēdzineu skaidrojoša vārdnīca, izdevniecība “Avots”, 2005. 18. lpp.
30. **V. Kvēle**, grāmatvedības jēdzineu skaidrojoša vārdnīca, izdevniecība “Avots”, 2005. 80. lpp.

Raksti zinātniskos izdevumos un periodikā

31. Foreign investors council in Latvia. Foreign investors’ viewpoint on the Shadow Economy in Latvia, KPMG mya 2016, pieejams: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2017/04/Shadow_Economy_May-25_FINAL.pdf, [skatīts 09.05.2019]

Elektroniskie informācijas avoti

32. Cambridge Dictionary, available:
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/premium>, [skatīts 21.03.2019]
33. Complete Dissertation. Statistical Data Analysis, available:
<https://www.statisticssolutions.com/statistical-data-analysis/>, [skatīts 05.04.2019]
34. Debets- kredīts, algas nodokļu likme, pieejams: <https://www.d-k.lv/lat/documents/helpfulinformation/15205/22178/> [skatīts 08.05.2019]
35. Eiropas Savienība. Izglītība, pieejams: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_lv#tab-2-0, [skatīts 18.04.2019]
36. Eiropas savienība. Dzīve Eiropas Savienībā, dzīves kvalitāte, pieejams:
https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_lv#tab-2-0, [skatīts 07.04.2019]
37. Ekonomikas ministrija. Latvijas ekonomikas attīstības pārskats, 95.lpp. 2018, pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/leap/leap_2018.pdf, [skatīts 18.04.2019]

38. Ekonomikas ministrija. Latvijas ekonomikas attīstības pārskats, 97.lpp, 2018,
pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/leap/leap_2018.pdf [
skatīts 19.04.2019]
39. Ekonomikas ministrija. Latvijas ekonomikas attīstības pārskats, 96.lpp, 2018,
pieejams: https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/leap/leap_2018.pdf,
[skatīts 19.04.2019]
40. Finanšu ministrija. Izmaiņas nodokļu joma, pieejams:
http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/nodoklu_politika/izmainas_nodoklu_joma__sakot_ar__2019__gadu/59867-izmainas-nodoklu-joma-sakot-ar-2019-gadu, [skatīts
24.04.2019]
41. iFINANSES, nodokļu likmes 2019.gadā, pieejams:
<https://ifinances.lv/raksti/nodokli/citi/nodoklu-likmes-2019/14381>, [skatīts
08.05.2019]
42. J. Neilande, nodokļu likmes 2017.gadā, iFINANSES, pieejams:
<https://ifinances.lv/raksti/nodokli/citi/nodoklu-likmes-2017-gada/10852>, [skatīts
08.05.2019]
43. Labklājības ministrija. Darba samaksa, pieejams:
<http://www.lm.gov.lv/lv/jauniesiem/darba-samaksa>, [skatīts 15.03.2019]
44. Labklājības ministrija. Darba līgums, pieejams:
http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=80132,
[skatīts 05.04.2019]
45. Labklājības ministrija. Darba samaksa, pieejams:
<http://www.lm.gov.lv/lv/jauniesiem/darba-samaksa>, [skatīts 17.03.2019]
46. Labklājības ministrija. Minimālā darba alga, pieejams:
<http://www.lm.gov.lv/lv/nozares-politika/darba-tirgus/minimala-darba-alga/0-minimala-darba-alga>, [skatīts 19.03.2019]
47. Latvijas Enciklopēdiskā vārdnīca, pieejams:
[https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1&q=darba%20samaksa&id=936323
&&g=1](https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1&q=darba%20samaksa&id=936323&&g=1), [skatīts 15.03.2019]
48. Latvijas Republikas Uzņēmuma reģistrs, pieejams:
<https://www.ur.gov.lv/lv/registre/uznemumu-vai-komersantu/mazkapitala-sia/dibinasana/dalibnieki-un-parvalde/>, [skatīts 04.05.2019]

49. LR Labklājības ministrija. Minimālā darba alga, pieejams:
http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=80635,
[skatīts 19.03.2019]
50. LZA. Terminu datubāze, pieejams:
<http://termini.lza.lv/term.php?term=atalgojums&list=atalgojums&lang=LV> ,[skatīts
15.03.2019]
51. LZA. Terminu datubāze, pieejams:
<http://termini.lza.lv/term.php?term=administracija&list=administracija&lang=LV>,[sk
atīts 07.01.2019]
52. R.Nisbet, J.Elder, G.Miner. Statistical analysis data mining applications
2009, pieejams: <https://datubazes.lanet.lv:2085/abstract/9780080912035>, [skatīts
05.04.2019]
53. Valsts ieņēmumu dienests, IIN, pieejams: <https://www.vid.gov.lv/lv/iedzivotaju-ienakuma-nodokla-likmes>, [skatīts 24.04.2019]
54. Valsts ieņēmumu dienests. VSAOI, pieejams:
<https://www.vid.gov.lv/lv/node/45?fbclid=IwAR2EZC8UXXW5T0uDDYWrHzsxRkoIVkgOpf0ZMwKjC2xOMDs-j-oKMsRjFMw> [skatīts 24.04.2019]
55. Valsts kase. Grāmatvedības uzskaites rokasgrāmata 267.lpp., pieejams:
https://www.kase.gov.lv/sites/default/files/public/PD/Metodika/Rokasgr%C4%81matas/Rokasgramata_gr_ved_uzskaite.pdf, [skatīts 17.03.2019]
56. Vienota internet dati, VSAOI likmes, pieejams: <https://www.vid.lv/vsaoi-likmes.html>,
[skatīts 08.05.2019]
57. Vienotie internet dati, minimālas algas likmes, pieejams:
https://www.vid.lv/minimalas_algas_likmes.html , [skatīts 08.05.2019]

PIELIKUMI

1.Pielikums

Latvijas Universitātes Finanšu un grāmatvedības nodaļas grāmatvedības docetāju kontu plāns

Grāmatvedības kontu plāna paraugs Balances konti

Aktīva konti		Pasīva konti	
1. Ilgtermiņa ieguldījumi		3. Pašu kapitāls	
1.1. Nemateriālie ieguldījumi			
1110 Attīstības izmaksas		3110 Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	
1120 Koncesijas, patenti, licences, preču zīmes un tamlīdzīgas tiesības		3120 Akciju (daļu) emisijas uzceļojums	
1130 Nemateriālā vērtība		3130 Ilgtermiņa ieguldījuma pārvērtēšanas rezerve	
1140 Citi nemateriālie ieguldījumi		3140 Finanšu instrumentu patiesās vērtības rezerve	
1180 Avansa maksājumi par nemateriālajiem ieguldījumiem			
1190 Nemateriālo ieguldījumu vērtības norakstītā daļa (pasīvā)		3.3. Rezerves	
1.2. Pamatīdzekļi (pamatīdzekļi, ieguldījuma īpašumi un bioloģiskie aktīvi)		3310 Likumā noteiktās rezerves	
1210 Nekustamie īpašumi		3320 Rezerves pašu akcijām un daļām	
1211 Zemesgabali, ēkas un inženierbūves		3330 Sabiedrības statūtos noteiktās rezerves	
1212 Ieguldījuma īpašumi		3340 Rezerves, kas novirzītas attīstībai	
1220 Tehnoloģiskās iekārtas un ierīces		3350 Ārvalstu valūtu pārvērtēšanas rezerve	
1230 Pārējie pamatīdzekļi un inventārs		3360 Pārējās rezerves	
1240 Pamatīdzekļu izveidošana un nepabeigto celtniecības objektu izmaksas		3.4. Nesadalītā peļņa vai nesegtie zaudējumi	
1250 Dzīvnieki un augi		3410 Pārskata gada peļņa vai zaudējumi	
1251 Darba vai produktīvie dzīvnieki un ilggadīgie stādījumi		3420 Iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa vai nesegtie zaudējumi	
1252 Bioloģiskie aktīvi			
1260 Ilgtermiņa ieguldījumi nomātajos pamatīdzekļos		4. Uzkrājumi	
1270 Ilgtermiņa ieguldījumi publiskā partnera pamatīdzekļos		4110 Uzkrājumi pensijām un tamlīdzīgām saistībām	
1280 Avansa maksājumi par pamatīdzekļiem		4210 Uzkrājumi paredzamajiem nodokļiem	
1290 Pamatīdzekļu uzkrātais nolietojums (pasīvā)		4310 Citi uzkrājumi	
		4410 Uzkrājumi šaubīgiem debitoru parādiem (ārpusbilances konts)	
1.3. Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi		5. Kreditori	
1310 Līdzdalība radniecīgo sabiedrību kapitālā		5.1. Norēķini par aizņēmumiem	
1320 Aizdevumi radniecīgajām sabiedrībām		5110 Aizņēmumi pret obligācijām	
1330 Līdzdalība asociēto sabiedrību kapitālā		5120 Akcijās pārvēršamie aizņēmumi	
1340 Aizdevumi asociētajām sabiedrībām		5130 Aizņēmumi ar līdzdalību peļņā	
1350 Pārējie vērtspapīri un ieguldījumi		5140 Citi aizņēmumi	
1360 Pārējie aizdevumi un citi ilgtermiņa debitori		5150 Īstermiņa aizņēmumi no kredītiestādēm	
1370 Pašu akcijas vai daļas		5160 Ilgtermiņa aizņēmumi no kredītiestādēm	
1380 Aizdevumi akcionāriem vai dalībniekiem un vadībai		5180 Norēķini par finanšu nomu	
1390 Atlikta nodokļa aktīvi		5.2. No pircējiem saņemtie avansi	
2. Apgrozāmie līdzekļi		5210 No pircējiem saņemtie avansi	
Krājumi		5.3. Norēķini ar piegādātājiem un darbuuzņēmējiem	
2110 Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli		5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuuzņēmējiem	
2120 Nepabeigtie ražojumi un pasūtījumi		5320 Uzkrātās saistības	
2130 Gatavie ražojumi un preces pārdošanai		5.4. Maksājami vekseli un atvasinātie finanšu instrumenti	
2140 Mazvērtīgais inventārs		5410 Maksājami vekseli	
2190 Avansa maksājumi par krājumiem		5420 Atvasinātie finanšu instrumenti	
2200 Dzīvnieki		5.5. Norēķini ar uzņēmumiem, dalībniekiem, personālu u.c.	
2201 Viengadīgie stādījumi		5510 Norēķini par parādiem radniecīgām sabiedrībām	
2202 Bioloģiskie aktīvi		5520 Norēķini par parādiem asociētām sabiedrībām	
2210 Pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi		5540 Norēķini par parādiem citām sabiedrībām	
Debitori		5550 Norēķini par parādiem dalībniekiem un personālam	
2310 Pircēju un pasūtītāju parādi		5560 Atlikta nodokļa saistības	
2315 Šaubīgie debitoru parādi (ārpusbilances konts)		5.6. Norēķini par darba samaksu un ieturējumiem (izņemot nodokļus)	
2320 Par piegādēm un pasūtījumiem saņemtie vekseli		5610 Norēķini par darba samaksu	
2330 Radniecīgo sabiedrību parādi		5620 Norēķini par ieturējumiem no darba samaksas (izņemot nodokļus)	
2340 Asociēto sabiedrību parādi		5.7. Norēķini par nodokļiem	
2350 Citi debitori		5710 Norēķini par uzņēmumu ienākuma nodokli	
2360 Nieiņmaksātās daļas sabiedrības kapitālā		5720 Norēķini par citiem nodokļiem un nodevām	
2370 Īstermiņa aizdevumi akcionāriem vai dalībniekiem un vadībai		5721 Norēķini par PVN	
2380 Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam		5722 Norēķini par iedzīvotāju ienākuma nodokli	
2390 Pārmaksātie nodokļi, iepriekš samaksātie nodokļi		5723 Norēķini par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām	
2410 Nākamo periodu izmaksas		5724 Norēķini par akcīzes nodokli	
2430 Uzkrātie ieņēmumi		5725 Norēķini par nekustamā īpašuma nodokli	
2.5. Īstermiņa finanšu ieguldījumi		5726 Norēķini par dabas resursu nodokli	
2510 Līdzdalība radniecīgo sabiedrību kapitālā		5727 Norēķini par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu	
2530 Pašu akcijas vai daļas		5728 Norēķini par uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokli	
2540 Pārējie vērtspapīri un līdzdalība kapitālos		5.8. Norēķini par dividendēm	
2550 Atvasināti finanšu instrumenti		5810 Norēķini par dividendēm	
2.6. Naudas līdzekļi		5.9. Nākamo periodu ieņēmumi	
2610 Kase		5910 Nākamo periodu ieņēmumi	
2620 Norēķinu konti			
2640 Akreditīvi, čeki un īpašu norēķinu formu konti			
2650 Citi konti bankās			
2670 Pārējie naudas līdzekļi			

Operāciju konti

<p>7. Saimnieciskās darbības izmaksas</p> <p>7.1. Izmaksas izejvielu, materiālu un preču iepirkšanai</p> <p>7110 Izejvielu un materiālu iepirkšanas izmaksas</p> <p>7120 Preču iepirkšanas izmaksas</p> <p>7130 Saņemtās atlaides</p> <p>7140 Taras izmaksas</p> <p>7150 Mūitas un ievadno devas</p> <p>7160 Pārējās ārējās izmaksas</p> <p>7190 Pirkto materiālu un preču krājumu vērtības izmaiņas</p> <p>7.2. Personāla izmaksas</p> <p>7210 Darba samaksa (strādnieku)</p> <p>7220 Darba samaksa (administrācijas darbinieku)</p> <p>7230 Darba samaksa (pārdošanas darbinieku)</p> <p>7240 Pārējās personāla izmaksas</p> <p>7.3. Sociālās izmaksas</p> <p>7310 Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (strādnieku)</p> <p>7320 Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (administrācijas darbinieku)</p> <p>7330 Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (pārdošanas darbinieku)</p> <p>7340 Riska nodeva</p> <p>7350 Pārējās sociālās izmaksas</p> <p>7.4. Ilgtermiņa ieguldījumu nolietojums un vērtības samazināšanās. Aprēķināmo līdzekļu vērtības samazināšanās</p> <p>7410 Nemateriālo ieguldījumu vērtības norakstīšana</p> <p>7420 Pamatlīdzekļu nolietojums</p> <p>7450 Ilgtermiņa ieguldījumu vērtības samazināšanās</p> <p>7460 Aprēķināmo līdzekļu vērtības samazināšanās</p> <p>7.5. Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas</p> <p>7510 Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas</p> <p>7520 Pamatlīdzekļu atlikušās vērtības norakstīšana</p> <p>7530 Pētniecības izmaksas</p> <p>7540 Pamatlīdzekļu nomas maksa</p> <p>7550 Izmaksas no valūtas kursa pazemināšanās vai valūtas pirkšanas</p> <p>7560 Izmaksas uzkrājumiem</p> <p>7570 Komandējuma izmaksas</p> <p>7580 Nesaimnieciskās izmaksas</p> <p>7.6. Pārdošanas izmaksas</p> <p>7610 Iesaņojamais materiāls, tara</p> <p>7620 Transporta izmaksas</p> <p>7650 Citas pārdošanas izmaksas</p> <p>7.7. Administrācijas izmaksas</p> <p>7710 Sakaru izmaksas</p> <p>7720 Biroja izmaksas</p> <p>7730 Juristu pakalpojumu apmaksa</p> <p>7740 Gada pārskata un revīzijas izmaksas</p> <p>7750 Naudas aprozījuma blakus izmaksas</p> <p>7760 Transporta izmaksas administrācijas vajadzībām</p> <p>7770 Reprezentācijas izmaksas</p> <p>7780 Citas vadīšanas un administrācijas izmaksas</p> <p>7.8. Pārskata periodā iekļaujamās iepriekšējo periodu izmaksas</p> <p>7810 Pārskata periodā iekļaujamās iepriekšējo periodu izmaksas</p> <p>8.2. Dažādas izmaksas</p> <p>8210 Finanšu ieguldījumu vērtības norakstīšana</p> <p>8220 Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas</p> <p>8230 Vekseļu diskonta izmaksas</p> <p>8260 Samaksātās soda naudas un līgumsodi</p> <p>8280 Ārkārtas dividendes</p> <p>8290 Citas izmaksas</p> <p>8.8. Nodokļi</p> <p>8810 Uzņēmumu ienākuma nodoklis</p> <p>8811 Atliktais uzņēmumu ienākuma nodoklis</p> <p>8820 Dabas resursu nodoklis</p> <p>8830 Nekustamā īpašuma nodoklis</p> <p>8840 Citi nodokļi</p>	<p>6. Ieņēmumi no uzņēmuma saimnieciskās darbības</p> <p>6.1. Ieņēmumi no pārdošanas, kas apliekami ar nodokļiem vispārējā kārtībā</p> <p>6110 Ieņēmumi no produkcijas vai preču pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas</p> <p>6.2. Ieņēmumi no pārdošanas, kas citādi apliekami ar nodokļiem</p> <p>6210 Ar nodokļiem neapliekamie pārdošanas ieņēmumi</p> <p>6220 Ar īpašiem nodokļiem apliekamie pārdošanas ieņēmumi</p> <p>6.3. Komisijas, starpniecības un citi ieņēmumi</p> <p>6310 Komisijas un starpniecības ieņēmumi</p> <p>6320 Ieņēmumi no atkritumu pārstrādes un realizācijas</p> <p>6330 Ieņēmumi no taras realizācijas</p> <p>6.4. Ieņēmumus samazinošas atlaides</p> <p>6410 Skonto atlaides</p> <p>6420 Bonusi</p> <p>6430 Piešķirtie rabāti un citas tirdzniecības atlaides</p> <p>6.5. Pārējie ieņēmumi</p> <p>6510 Pārējie ieņēmumi</p> <p>6520 Ieņēmumi no ilgtermiņa ieguldījumu objektu pārdošanas</p> <p>6530 Ieņēmumi no pamatlīdzekļu iznomāšanas</p> <p>6540 Ieņēmumi no aprēķināmo līdzekļu pārdošanas</p> <p>6550 Ieņēmumi no valūtas kursa paaugstināšanās vai valūtas pirkšanas</p> <p>6560 Ieņēmumus pārskaitītais rezervju un uzkrājumu samazinājums</p> <p>6570 Ieņēmumi no ilgtermiņa ieguldījumu vērtības palielināšanās</p> <p>6580 Saņemtās subsīdijas, dotācijas un dāvinājumi</p> <p>6.6. Gatavās produkcijas un nepabeigto ražojumu vērtības izmaiņas</p> <p>6610 Gatavās produkcijas krājumu vērtības izmaiņas</p> <p>6620 Nepabeigto ražojumu un pasūtījumu krājumu vērtības izmaiņas</p> <p>6.7. Citu periodu ieņēmumi, kas attiecas uz pārskata periodu</p> <p>6710 Citu periodu ieņēmumi, kas attiecas uz pārskata periodu</p> <p>8.1. Dažādi ieņēmumi</p> <p>8110 Ieņēmumi no līdzdalības, vērtspapīriem un aizdevumiem</p> <p>8120 Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi</p> <p>8130 Vekseļu diskonta ieņēmumi</p> <p>8140 Ziedojumi un citi tiem pielīdzināmi ieņēmumi</p> <p>8160 Saņemtās soda naudas un līgumsodi</p> <p>8190 Citi ieņēmumi</p> <p>8.6. Peļņa vai zaudējumi</p> <p>8610 Peļņa vai zaudējumi</p>
---	--

SIA "ABC" darbinieku aptauja

Labdien!

Es rakstu diplomdarbu par darba samaksu. Anketa ir konfidenciāla un neprasa personīgus datus.

Lūgums izteikt domas par vispārīgiem jautājumiem, kas skar darba algu, darba ņēmeja bonusus/prēmijas un maksājumus valsts budžetā

Aptaujas aizpildīšanas laiks – apmēram 10 minūtes

- 1. Kādai SIA "ABC" dzimuma grupai Jūs piederat?**
Vīrieši / Sievetes
- 2. Kādai SIA "ABC" vecuma grupai Jūs piederat?**
18-25 / 26-35 / 36-45 / 46-55
- 3. Kāds ir Jūsu ienākuma līmenis?**
Līdz 440 / 441-700 / 701-1000/ vairāk kā 1000
- 4. Kā uzņēmums SIA "ABC" ir nodrošinājis Jūs ar visu iekšējo / ārējo apmācību, kas nepieciešama darba pienākumu pildīšanai?**
Slikti / Labi
- 5. Vai Jūs esat apmierināts/-a ar pašreizējo atalgojuma sistēmu (alga,prēmijas, bonusi)?**
Jā / Nē / Drīzāk jā / Drīzāk nē
- 6. Vai Jūsu uzņēmuma ir prēmijas vai bonusi?**
Jā / Nē
- 7. Vai Jūs zināt kā aprēķin darba algu?**
Jā / Nē
- 8. Vai Jūs zināt cik daudz ikmēnesi Jūs maksājiet VSAOI valsts budžetā?**
Jā / Nē
- 9. Vai Jūs zināt cik daudz ikmēnesi Jūs maksājiet IIN valsts budžetā?**
Jā / Nē
- 10. Vai Jūs vēlētos lai uzņēmums SIA "ABC" nodrošina Jūs ar nepieciešamo informāciju, kas ir saistīta ar darba algu?**
Jā / Nē / Nezinu
- 11. Jūsu komentāri, ieteikumi:**

SIA "ABC" uzņēmuma bilances aktīvs

BILANCE UZ 2017.12.31

Aktīvs	Piezīmes numurs	2017 EUR	2016 EUR
Ilgtermiņa ieguldījumi			
Nemateriālie ieguldījumi			
Koncesijas, patenti, licences, preču zīmes un tamlīdzīgas tiesības		378	606
Nemateriālie ieguldījumi kopā	9	378	606
Pamatlīdzekļi			
Nekustamie īpašumi:			
a) zemesgabali, ēkas un inženierbūves		160154	186480
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs		27391	56411
Pamatlīdzekļi kopā	10	187545	242891
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā		187923	243497
Aprozāmie līdzekļi			
Krājumi			
Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli		5750	3075
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai		18507	17742
Avansa maksājumi par krājumiem		0	833
Krājumi kopā		24257	21650
Debitori			
Pircēju un pasūtītāju parādi	11	16612	3545
Citi debitori	12	7075	17993
Nākamo periodu izmaksas	13	586	557
Uzkrātie ieņēmumi		412	401
Debitori kopā		24685	22496
Nauda	14	33155	24137
Aprozāmie līdzekļi kopā		82097	68283
Aktīvu kopsumma		270020	311780
Aktīvs	Piezīmes numurs	2018 EUR	2017 EUR
Ilgtermiņa ieguldījumi			
Nemateriālie ieguldījumi			
Koncesijas, patenti, licences, preču zīmes un tamlīdzīgas tiesības		182	378
Nemateriālie ieguldījumi kopā	11	182	378
Pamatlīdzekļi			
Nekustamie īpašumi:			
a) zemesgabali, ēkas un inženierbūves		0	160 154
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs		16 769	27 391
Pamatlīdzekļi kopā	12	16 769	187 545
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā		16 951	187 923
Aprozāmie līdzekļi			
Krājumi			
Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli		10 158	5 750
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai		20 994	18 507
Krājumi kopā		31 152	24 257
Debitori			
Pircēju un pasūtītāju parādi	13	10 229	16 612
Citi debitori	14	9 925	7 075
Nākamo periodu izmaksas	15	639	586
Uzkrātie ieņēmumi		0	412
Debitori kopā		20 793	24 685
Nauda	16	4 066	33 155
Aprozāmie līdzekļi kopā		56 011	82 097
Aktīvu kopsumma		72 962	270 020

SIA "ABC" uzņēmuma bilances pasīvs

BILANCE UZ 2017.12.31

Pasīvs	Piezīmes numurs	2017	2016
		EUR	EUR
Pašu kapitāls			
Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	15	3000	3000
Iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa vai nesegtie zaudējumi		36494	34916
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi		59093	41578
Pašu kapitāls kopā		98587	79494
Kreditori			
Ilgtermiņa kreditori			
Citi aizņēmumi	16	0	54427
Ilgtermiņa kreditori kopā		0	54427
Īstermiņa kreditori			
No pircējiem saņemtie avansi		5776	7697
Parādi piegādātājiem un darbuizņēmējiem	17	25054	38365
Nodokļi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	18	16371	7723
Pārējie kreditori	19	46136	11042
Neizmaksātās dividendes		55480	60400
Uzkrātās saistības		22616	52632
Īstermiņa kreditori kopā		171433	177859
Kreditori kopā		171433	232286
Pasīvu kopsumma		270020	311780

BILANCE UZ 31.12.2018

Pasīvs	Piezīmes numurs	2018	2017
		EUR	EUR
Pašu kapitāls			
Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	17	3 000	3 000
Iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa vai nesegtie zaudējumi		10	36 494
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi		-104 870	59 093
Pašu kapitāls kopā		-101 860	98 587
Kreditori			
Īstermiņa kreditori			
No pircējiem saņemtie avansi		5 662	5 776
Parādi piegādātājiem un darbuizņēmējiem	18	42 673	25 054
Nodokļi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	19	26 032	16 371
Pārējie kreditori	20	42 603	46 136
Neizmaksātās dividendes		36 280	55 480
Uzkrātās saistības		21 572	22 616
Īstermiņa kreditori kopā		174 822	171 433
Kreditori kopā		174 822	171 433
Pasīvu kopsumma		72 962	270 020

SIA "ABC" PZA

PELNAS VAI ZAUDĒJUMU APRĒKINS PAR PERIODU, KAS NOSLĒDZĀS**2017.12.31** (pēc izdevumu funkcijas)

	Piezīmes numurs	2017 EUR	2016 EUR
Neto apgrozījums:	2		
b) no citiem pamatdarbības veidiem		1 116 596	1 085 819
Pārdotās produkcijas ražošanas pašizmaksa, pārdoto preču vai sniegto pakalpojumu iegādes izmaksas	3	-682 074	-665 351
Bruto peļņa vai zaudējumi		434 522	420 468
Pārdošanas izmaksas	4	-267 522	-265 584
Administrācijas izmaksas	5	-94 078	-101 351
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	6	15 980	12 542
Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	7	-10 230	-9 016
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas:	8		
b) citām personām		-2 560	-4 219
Peļņa vai zaudējumi pirms uzņēmumu ienākuma nodokļa		76 112	52 840
Uzņēmumu ienākuma nodoklis par pārskata gadu		-17 019	-11 262
Peļņa vai zaudējumi pēc uzņēmumu ienākuma nodokļa aprēķināšanas		59 093	41 578
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi		59 093	41 578

PELNAS VAI ZAUDĒJUMU APRĒKINS PAR PERIODU, KAS NOSLĒDZĀS**31.12.2018** (pēc izdevumu funkcijas)

	Piezīmes numurs	2018 EUR	2017 EUR
Neto apgrozījums:			
b) no citiem pamatdarbības veidiem	2	1 215 048	1 116 596
Pārdotās produkcijas ražošanas pašizmaksa, pārdoto preču vai sniegto pakalpojumu iegādes izmaksas	3	-748 326	-682 074
Bruto peļņa vai zaudējumi		466 722	434 522
Pārdošanas izmaksas	4	-264 685	-267 522
Administrācijas izmaksas	5	-87 816	-94 078
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	6	9 587	15 980
Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	7	-175 958	-10 230
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas:			
b) citām personām	8	0	-2 560
Peļņa vai zaudējumi pirms uzņēmumu ienākuma nodokļa		-52 150	76 112
Uzņēmumu ienākuma nodoklis par pārskata gadu	9	-21 570	-17 019
Peļņa vai zaudējumi pēc uzņēmumu ienākuma nodokļa aprēķināšanas		-73 720	59 093
Ārkārtas dividendes		-31 150	0
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi		-104 870	59 093

Diplomdarbs „Darba samaksa un tās aprēķināšana un uzskaitē SIA “ABC”
izstrādāts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Aļona Glamazda _____._____._____.
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Rekomendēju / nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: prof. Inga Būmane _____ ._____._____.
(paraksts) (datums)

Recenzents: lekt. Ieva Aizsila

Darbs iesniegts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes Studiju centrā

Dekāna pilnvarotā persona:

metodiķe _____ ._____._____.
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Darbs aizstāvēts _____ gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____._____._____.
bakalaura / maģistra / valsts

Komisijas sekretārs(e): _____ ._____._____.
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)